БАРЫ ДА УЬЛКЕЛЕНИ ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛЕШИГИЗ!

СССР
ЗНАК ПОЧЕТА

ЛЕНИН ЁЛУ

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

1918-нчи йылны апрель айындан башлап чыгъарыла

ТАЛАТГЮН
10
АПРЕЛЬ
1990
№ 43 (10529)

Багъасы 3 кепек

СССР-ни ПРЕЗИДЕНТИНИ США-гъа САПАРЫ ГЪАКЪЫНДА

Разилешивге етишилген кюйде, СССР-ни Президенти М. С. Горбачёвну США-гъа сапары бу йылны май айыны 30-ндан июнь айны 3-не ерли болажакъ.

СССР-ни Оьр Советини сессиясында

ХАЛКЪЛАНЫ ТЕНГ ИХТИЯРЛЫЛЫГЪЫ УЧУН

СССР-ни Оьр Советини Миллетлер Советини милли политикагъа ва милли аралыкълагъа къарайгъан Комиссиясыны жыйынында «Союз дыгъарны янгыртывну ва ССР Союзуну ва союз республикаланы ихтиярларын дазуландырывну» гьакъындагъы закон проектин арагъа салып ойлашывну вакътисинде автономияланы ихтиярларыны масъалаларына кёп тергев берилген.

Депутатланы пикрулары экиге бёлюнген. Бирлери экономиканы ва политиканы масъалаларында автономиялагъа бир тюрлю сама ихтиярлар бермеге тарыкъ тюгюл деп гьисап эте. Башгъалары буса автономияланы республикалар булан ихтиярларын тенглешдирмеге, республикалагъа бакъгъан якъда автономияланы хакъсызлыгъын беклешдирмеге, республиканы ва автономия къурулушланы бир-бири булангъы аралыкъларын ёрукълашдырагъан дыгъарлар байламагъа герекни гьакъында айтгъан.

— Уьлкеде халкъланы закон булан токъташдырылгъан тенг ихтиярсызлыгъы къачан болгъунча болажакъ? — деп гьайранлыкъ эте СССР-ни халкъ депутаты Е. Айпин. — Бир халкъ республикада оьсе, башгъасы буса ону автономлукъ къошумунда. Ханты-Манси автоном округда яшайгъан адам гьисапда, магъа дюньяда лап да кёп нап ва газ чыгъарылагъан байлыкълары булангъы халкъ ярлылыкъда ва ихтиярсызлыкъда яшайгъаны англашылмай.

Гьали оьзлени оьсювюню шартларына гёре уьлкени бары да халкълары оьзлени пачалыгъын къурма болмайгъан 1922-нчи йыл тюгюл. Автономиялар оьзлени тарихи борчун кютген. Гьали бары да миллетлер ва халкълар оьзлени оьсювюню бир даражасында токътагъан.

Комиссияны членлери документни арив гёрсе де, олар бир пикругъа гелмеди. Депутатланы бир пайы союз дыгъаргъа тамурундан янгыдан къарамагъа герек деп гьисап эте.

В. ЗЕНЬКОВИЧ.
ТАСС-ны парламент мухбири.

Ярыш тарыкъ тюгюлмю?

Янгыртып къурувну йылларында бизин яшавгъа къаравубуз алышынгъан. Къычырыкъ сёзлени, гёземеликге этилген ишлени ерин мекенли агьвалатлар тута.

Буса да, алгъа абат алывубузда бары да зат бютюн, бир де кемчилик ёкъ деп айтсакъ, ончакъы дурус болмас. О гьакъда ачыкъдан-ачыкъ лакъыр юрюле, оланы такрарламасны чаралары гёрюле. Амма элибиз топлагъан бай сынав генг кюйде къоллана деп эсгерме бажарылмай, бир-бир ерлерде жамият къурумлар коллективлени арасындагъы ярышны гючлендиривге тийишли тергев бермей.

Биз элибизде болуп турагъан алышынывлар булан оьктем болабыз. Адамлар, узакъ замангъы юхудан уянгъандай, оьзлер загьмат тёгеген ерлерде имканлыкъланы ва къолланмай къалып турагъан резервлени пайдаландырывну гьаракатын этип, хозяйстволаны, предприятиелени гелимлерин артдыра. Янгылыкъ четимликде къолланагъаны белгили. Белгиленген борчланы кютювде, ярыкъ умутлагъа етишивде, озокъда, алда топлангъан сынавну къоллав пайда бермей къоймас. О гьакъда лакъыр чыкъгъанда, хозяйстволаны, предприятиелени ёлбашчылары, ишчилери социалист ярышны заманны талапларына къыйышывлу этип юрютюв зарал гелтирмежегин эсгере.

Алдагъы йылларда бригаданы, совхозланы, заводланы коллективлери тюгюл, савлай районланы загьматчылары да бир-бири булан социалист ярыш ачып загьмат тёгегени къайсыбызны да эсибизде. Тюзю, шо уллу агьамияты булангъы иш бир тетиксиз оьтгерилле эди деп айтма тюшмей. Тек адамланы янгы уьстюнлюклеге талпындырывда таъсир этмей къоймайгъаны чы белгили. Шогъар шагьатлыкъ этеген мисаллар хыйлы бар.

Къызылюрт ва Бабаюрт районланы арасында да тыгъыс байлавлукълар бар вакъти эсгерилген районланы загьматчыларыны эсинден гьали де чыгъып битмеген. Энни буса шо аралыкълар унутула...

...люклеге етишивге болушлукъ этегенине хыйлы гьайванчылар, авлакъчылар шагьат. Эки де районну арасындагъы социалист ярышны яйма ва уьйренме тюшегени гьакъда область партия ва совет къурумлар къабул этген документлер де болду.

Шулай гиччирек бир мисал. Бабаюрт якъ минадан бири-биринден уьйренме тюшеген затланы тапма бажарыла. Бириси топлагъан сынавдан башгъасы пайдаланса, борчланы кютювге болушлукъ этер...

Къызылюрт районда «Темиравул» совхозну коллективи етишеген уьстюнлюклер республикада яхшы танывлу. Эки де районну хозяйстволарыны арасында социалист ярыш тюзевлю къурулгъан вакътиде совхозну ишлери булан бабаюртлулар иштагьлы кюйде таныш бола эди. Неге тюгюл, темиравуллулар йимик, бабаюртлулар да ашлыкъ оьсдюрюв, гьайванланы семиртив булан машгъул бола. О вакътилени эсге ала туруп, «Темиравул» совхозну баш зоотехниги А. Ражапов булай деди:

— Социалист ярыш тюзме тюшмей деп бирев де айтмай эди. Социалист ярышны къурув булан профсоюз къурумлар туврадан-тувра машгъул бола эди. Гьали буса олар ярышгъа тергевюн болдурмай. Профсоюз къурумлар адамланы герти гьайын этген, шулай кёмегин болдургъан деп де айтма чакъы зат ёкъ. Амма ярышны гьалы ерлерде рази къалырдай тюгюл

Бабаюрт ва Къызылюрт районланы, загьмат коллективлени арасында загьмат гьаракатны болдурма тюшегенин Бабаюрт районну хозяйстволарында хыйлы керенлер эшитме тюшдю. Пикрубузну англагъанда, «Коммунизм» колхозну баш экономисти Х. Хожаев шулай эсгерди:

— Алдагъы гюнлерде мен

Мухбир масъаланы гётере

ашлыкъ оьсдюреген зона санала. Районда, республикада биринчилей болуп, ипатовлуланы къайдасы пайдаландырылды. О гьакъда газетлерде, телевидениеде кёп керенлер эсгерилди. Озокъда, бабаюртлуланы сынаву булан къызылюртлулар да таныш болду, оьзлерде пайда берме болагъан сынавну къоллады.

— Гьали шо мердеш унутула бара, хоншу районланы арасындагъы байлавлукълар беклешсе, сынав алышдырылса, ортакъ ишге пайда болмасмы? — деп сорадыкъ Д. Абдурагьмановгъа.

— Бабаюрт ва Къызылюрт районланы бирикдиреген, оьзлеге хас затлар хыйлы бар. — Онда да, мунда да бары да хозяйстволар ашлыкъ оьсдюрюв булан машгъул бола. Гертиси, къызылюртлулардан эсе бабаюртлулар уьч керенге ювукъ артыкъ майданларда гюзлюклеге къуллукъ эте.

Гьайванчылыкъ, малчылыкъ булан эки де район-...

къурулгъан ерде гьасиллер де башгъа бола. Эки де районну арасындагъы ярышны уьзюп къойма тюшмей эди. Бизин хозяйствону Бабаюрт районда яхшы билелер. Ондагъы «Дагъыстан», «Бабаюрт» совхозланы ишлери булан биз де таныш эдик. Байлавлукъларыбыз сёз булан дазуланып къалмайлы, тарыкъ болгъанда, мекенли иш булан да кёмеклеше эдик...

Биз социалист ярышны къурув профсоюзланы борчу деп айтабыз. Социалист ярышны ролю, ону къурув нечик болма тюшегени гьакъда Къызылюрт районну агропромышленный бирлешивюню къуллукъчуларыны профсоюзуну райкомуну председатели Б. Дибирмагьамматовгъа сорап къарадыкъ.

— Артдагъы заманлагъа ерли шо ишге, гертиден де, профсоюзлар жавапны эди, — деди ол. — Гьали буса ярышны къурув, шону булан байлавлу оьзге ишлени загь-...

Къызылюрт районну «Солтанянгыюрт» совхозунда болдум. Мурадым мехпаркда загьматны къурувну алдынлы къайдалары нечик къолланагъанлыкъны билмек эди. Тюзю яхшы, эсгерилген хозяйствода механизаторланы, шофёрланы материал ва ругь якъдан иштагьландырмакъ учун мекенли чаралар гёрюле.

— Сизин шо сапарыгъызда жамият къурумланы вакиллери де ортакъчылыкъ этген буса артыкълыкъ этерми эди?

— Пайда болса тюгюл, зарал тиймежекни чи мекенли кюйде эсгерме боламан, — деди Х. Хожаев. — Не буса да гьали о гьакъда лакъыр этеген адам ёкъ. Районну ёлбашчылары да шогъар байлавлу мекенли пикрусун эсгермей, ягъада токътагъан...

— Къызылюрт районну хозяйстволарында техниканы къыш айларда сакълавгъа байлавлу сынаву бар, — де-...

Белгили болгъаны йимик, загьматчыланы материал якъдан иштагьландырмакъ учун маялар гёрсетиле. «Коммунизм» колхозда, мисал учун, шо чара учун оьтген йыл 148 минг манат гёрсетилген болгъан. Шону 88 минг маналы тюгюл харжланмагъан. Гертиси, ону барысын да харжламакъ борч тюгюл, амма маяланы ортакъ ишни пайдасына гёрсетсе, заралдан эсе хайыр болар эди деп ойлашабыз.

Эки де районну загьматчыларыны арасында тезден берли тыгъыс байлавлукълар болуп гелгенни «Тамазатёбе» совхозну, Хосе Диасны атындагъы колхозну ёлбашчылары да разилик булан эсгерди. Пайдалы ишни янгыртма тюшегенин билдирди.

Районланы арасында социалист ярыш генг кюйде юрюлеген вакътидеги ёлбашчылардан гьали кёплери алышынгъан. Тек шо заманларда загьматчыланы ругьуну байлыгъын олар разилик булан эсгере. Районланы, хозяйстволаны чы нечик де, татывлукъда, дослукъда яшайгъан агьлюлени де ишлери башгъа болагъаны ачыкъ зат. Не Бабаюртда, не Къызылюртда дослукъ аралыкъланы беклешдирме тюшмейгенни, ярышны артгъан талапланы даражасына гётерме тарыкъ тюгюллюгюн бирев де якъламай. Сорагъан-сорагъан пайдалы мердешлени къайтарма тюшегенин эсгере.

Алынагъан жаваплар къулакъгъа нечакъы да арив чалына буса да, шулай бир затны эсгермекни тийишли гёребиз. Аралыкъланы беклешдирме, ярышны къурма тюшегенни гьакъында айтагъанда шо ишлени ягъадан бирев гелип кютме тюшеген де йимик гёрюне. Яда сиптечилик энни сёгюлгенми яда социалист ярыш гьали тарыкъ тюгюлмю?

Ярышны къурувгъа гьали талапны янашмакъны яныбыз. Бары да зат яхшы деп, «гьур-...

ДАССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ПРЕЗИДИУМУНДА

ДАССР-ни Оьр Советини Президиумуну гезикли жыйыны болгъан. Президиум «РСФСР-ге, ДАССР-ге ва Дагъыстан АССР-ни халкъ депутатларыны ерли Советлерине халкъ депутатлар сайлавланы гьасиллерини гьакъындагъы» масъалагъа байлавлу болуп, ДАССР-ге халкъ депутатланы сайлавланы Центральный сайлав комиссиясыны председатели А. Ж. Умалатовну ва ДАССР-ни Оьр Советини Президиумуну къурумчулукъ-инструктор бёлюгюню заведующийи Гь. А. Балатовну докладларына тынглагъан.

Президиум ДАССР-ни Оьр Советини Президиумуну секретары Х. А. Къазиеваны «ДАССР-ни халкъ депутатларыны биринчи съездин оьтгеривге гьазирлик гёрювню барышыны гьакъындагъы» докладына тынглагъан.

Оьзге тюрлю масъалалагъа да къаралгъан. Арагъа салынгъан масъалалагъа байлавлу тийишли къарарлар къабул этилинген.

Жыйынны ДАССР-ни Оьр Советини Президиумуну Председатели М. М. Магьамматов юрютген.

Айры китапча болуп

М. С. Горбачёвну 1990-нчы йылны март айыны 27-нде СССР-ни Президент советинде сёйлевю «Мекенли алмашынывланы ёлунда» деген баш булан китапча этилип чыгъарылгъан.

Китапчаны Политиздат чыгъаргъан ва «Красный пролетарий» типографияда печать этилген.

(ТАСС).

Хасавюрт районда «ДАССР-ни 10 йыллыгъы» деген совхозну бавларында, юзюмлюклеринде язбашгъы ишлер генглешип тербей. Биревлер борла ача, биревлер сыллер байлай, биревлер сылра араларда къуллукъ эте. Бавларда да иш кемимей. Бавчулар, чакъны гьар онгайлы гюнюнден пайдаланып, тюшюмге мугькам кюрчю салмагъа чалыша. Хыйлы ердеги тереклени артыкъ бутакълары гесилип, кюплери къазылып, киреч чабылып да битген.

Шо ишлерде Умрайгьат Шабазова айрокъда яхшы гьаракатчылыкъ гёрсете. Ол...

...приятиелени ёлбашчылары, ишчилери социалист ярышны заманны талапларына къыйышывлу этип юрютюв зарал гелтирмежегин эсгере.

Алдагъы йылларда бригадаланы, совхозланы, заводланы коллективлери тюгюл, савлай районланы загьматчылары да бир-бири булан социалист ярыш ачып загьмат тёгегени къайсыбызны да эсибизде. Тюзю, шо уллу агьамияты булангъы иш бир тетиксиз оьтгериле эди деп айтма тюшмей. Тек адамланы янгы уьстюнлюклеге талпындырывда таъсир этмей къоймайгъаны чы белгили. Шогъар шагьатлыкъ этеген мисаллар хыйлы бар.

Къызылюрт ва Бабаюрт районланы арасында да тыгъыс байлавлукълар бар вакъти эсгерилген районланы загьматчыларыны эсинден гьали де чыгъып битмеген. Энни буса шо аралыкълар унутула бара. Шолай неге бола яда энни ярыш тарыкъ тюгюлмю? Соравубузгъа жавап бере туруп, Къызылюрт РАПО-ну председатели Д. Абдурагьманов булай эсгерди:

— Эки де районну арасындагъы тыгъыс байлавлукълар бугюн йимик эсимде бар. Социалист ярыш янгы уьстюн-

...биринчилей болуп, ипатовлуланы къайдасы пайдаландырылды. О гьакъда газетлерде, телевидениеде кёп керенлер эсгерилди. Озокъда, бабаюртлуланы сынаву булан къызылюртлулар да таныш болду, оьзлерде пайда берме болагъан сынавну къолладылар.

— Гьали шо мердеш унутула бара, хоншу районланы арасындагъы байлавлукълар беклешсе, сынав алышдырылса, ортакъ ишге пайда болмасмы? — деп сорадыкъ Д. Абдурагьмановгъа.

— Бабаюрт ва Къызылюрт районланы бирикдиреген, оьзлеге хас затлар хыйлы бар. — Онда да, мунда да бары да хозяйстволар ашлыкъ оьсдюрюв булан машгъул бола. Гертиси, къызылюртлулардан эсе бабаюртлулар уьч керенге ювукъ артыкъ майданларда гюзлюклеге къуллукъ эте.

Гьайванчылыкъ, малчылыкъ булан эки де районда машгъуллар. Малланы санаву буса, мени гьисабымда, гьар районда 10 минг бар. Районланы гьабижай оьсдюрювчюлерини ишлери де яхшы танывлу. Демек, эки де районну арасындагъы дослукъ аралыкъланы, ярышны беклешдирме тюшегенге бир де шеклик этмеймен. Эки де районну загьматчыларына

...онну арасындагъы ярышны уьзюп къойма тюшмей эди. Бизин хозяйствону Бабаюрт районда яхшы билелер. Ондагъы «Дагъыстан», «Бабаюрт» совхозланы ишлери булан биз де таныш эдик. Байлавлукъларыбыз сёз булан дазуланып къалмайлы, тарыкъ болгъанда, мекенли иш булан да кёмеклеше эдик...

Биз социалист ярышны къурув профсоюзланы борчу деп айтабыз. Социалист ярышны ролю, ону къурув нечик болма тюшегени гьакъда Къызылюрт районну агропромышленный бирлешивюню къуллукъчуларыны профсоюзуну райкомуну председатели Б. Дибирмагьамматовгъа сорап къарадыкъ.

— Артдагъы заманлагъа ерли шо ишге, гертиден де, профсоюзлар жаваплы эди, — деди ол. — Гьали буса ярышны къурув, шону булан байлавлу оьзге ишлени загьмат коллективлени совети (СТК) хозяйстволаны ёлбашчылары булан бирликде оьтгере. Профсоюз къурумлар энни загьматчыланы гьайын этив булан байлавлу ишлени кюте...

Адамны гьайын этмек — нечакъы бола буса да яхшы ва макътавгъа лайыкълы иш. Алда да адамны гьайы этил-

...мурадым мехпаркда загьматны къурувну алдынлы къайдалары нечик къолланагъанлыкъны билмек эди. Тюзю яхшы, эсгерилген хозяйствода механизаторланы, шофёрланы материал ва ругь якъдан иштагьландырмакъ учун мекенли чаралар гёрюле.

— Сизин шо сапарыгъызда жамият къурумланы вакиллери де ортакъчылыкъ этген буса артыкълыкъ этерми эди?

— Пайда болса тюгюл, заралы тиймежекни чи мекенли кюйде эсгерме боламан, — деди Х. Хожаев. — Не буса да гьали о гьакъда лакъыр этеген адам ёкъ. Районну ёлбашчылары да шогъар байлавлу мекенли пикрусун эсгермей, ягъада токътагъан...

— Къызылюрт районну хозяйстволарында техниканы къыш айларда сакълавгъа байлавлу сынаву бар, — деди «Коммунизм» колхозну баш инженери Н. Аппазов. — Алдагъы йылларда социалист ярышны гьасиллери шатлыкъны шартларында чыгъарыла эди, ашлыкъ оьсдюрювчюлени, механизаторланы, гьайванчыланы гюнлери оьтгериле эди. Гьали шолар унутулуп бара. Шо дурусму дагъы?..

...татывлукъда, дослукъда яшайгъан агьлюлени де ишлери башгъа болагъаны ачыкъ зат. Не Бабаюртда, не Къызылюртда дослукъ аралыкъланы беклешдирме тюшмейгенни, ярышны артгъан талапланы даражасына гётерме тарыкъ тюгюллюгюн бирев де якъламай. Сорагъан-сорагъан пайдалы мердешлени къайтарма тюшегенин эсгере.

Алынагъан жаваплар къулакъгъа нечакъы да арив чалына буса да, шулай бир затны эсгермекни тийишли гёребиз. Аралыкъланы беклешдирме, ярышны къурма тюшегенни гьакъында айтагъанда шо ишлени ягъадан бирев гелип кютме тюшеген де йимик гёрюне. Яда сиптечилик энни сёгюлгенми яда социалист ярыш гьали тарыкъ тюгюлмю?

Ярышны къурувгъа гьали талаплы янашмакъны яныбыз. Бары да зат яхшы деп, «гьурра» къычырып тургъан булан, кемчиликлени санаву аз болмас. Тек етишилген сынавну хоншуда къолласа, бар четимликлени бирге тайдырма гьаракат этилинсе, алдынлылагъа тийишли гьюрмет этилсе, тангалабыз талайлы болмасмы?

Д. ЖАВАТХАНОВ.
оьз мухбирибиз.

...лынгъан масъалалагъа байлавлу тийишли къарарлар къабул этилинген.

Жыйынны ДАССР-ни Оьр Советини Президиумуну Председатели М. М. Магьамматов юрютген.

Айры китапча болуп

М. С. Горбачёвну 1990-нчы йылны март айыны 27-нде СССР-ни Президенти советиде сёйлевю «Мекенли алмашынывланы ёлунда» деген баш булан китапча этилип чыгъарылгъан.

Китапчаны Политиздат чыгъаргъан ва «Красный пролетарий» типографияда печать этилген.

(ТАСС).

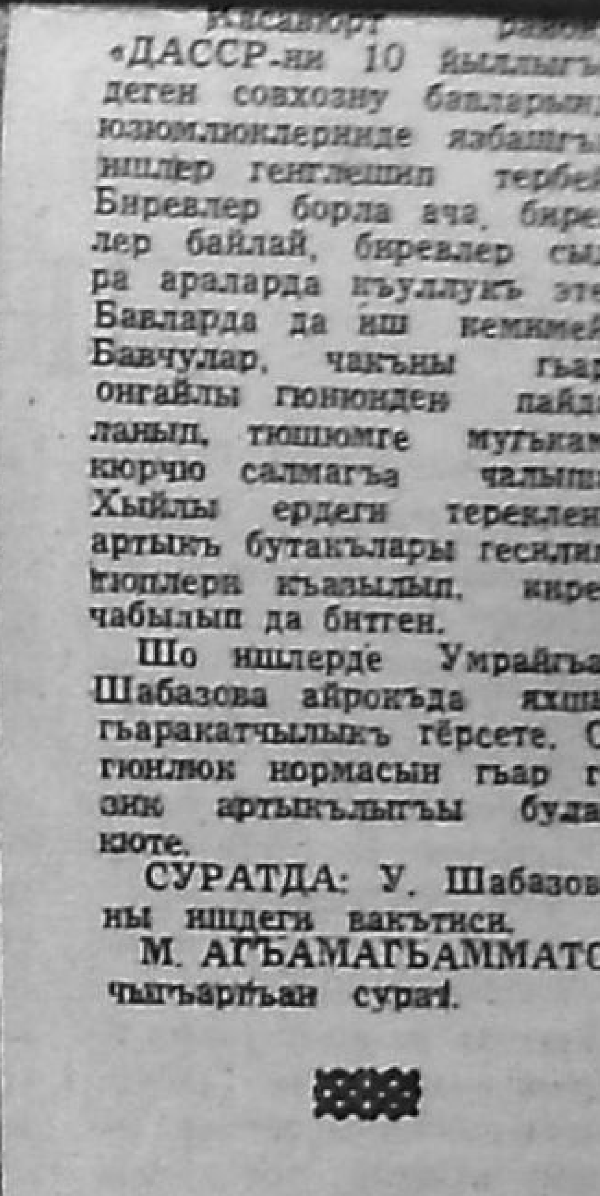

Хасавюрт районда «ДАССР-ни 10 йыллыгъы» деген совхозну бавларында, юзюмлюклеринде язбашгъы ишлер генглешип тербей. Биревлер борла ача, биревлер байлай, биревлер сыдра араларда къуллукъ эте. Бавларда да иш кемимей. Бавчулар, чакъны гьар онгайлы гюнюнден пайдаланып, тюшюмге мугькам кюрчю салмагъа чалыша. Хыйлы ердеги тереклени артыкъ бутакълары гесилип, кёплери къазылып, киреч чабылып да битген.

Шо ишлерде Умрайгьат Шабазова айрокъда яхшы гьаракатчылыкъ гёрсете. Ол гюнлюк нормасын гьар гезик артыкълыгъы булан кюте.

СУРАТДА: У. Шабазова ишдеги вакътиси.

М. АГЪАМАГЬАММАТОВ чыгъаргъан сурат.

1990-нчы йыл 22-нчи апрель—Дагъыстан АССР-ни халкъ депутатларын экинчилей сайлавланы гюню

ДАССР-ни халкъ депутатларына кандидатлар язылгъан

«Дагъыстан АССР-ни халкъ депутатларын сайлавланы гьакъында «ДАССР-ни Законуну 33 ва 53 статьяларына гёре 1990-нчы йыл 22-нчи апрелде оьтгерилежек экинчилей сайлавлагъа округ сайлав комиссияланы янындан Дагъыстан АССР-ни халкъ депутатларына кандидатлар язылгъан

БУЙНАКСК ШАГЬАР

44-нчю Ленин округ

Алиева Фазу Гьамзатовна, 1932-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, «Дагъыстанлы къатын» деген журналны баш редактору, Магьачкъала шагьарда яшай.

Гьажидадаев Магьаммат Гьажидадаевич, 1949-нчу йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Буйнакскиде консерво заводну директору, Магьачкъала шагьарда яшай.

Мустапаев Али Солтан-Гереевич, 1935-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, заманлыкъгъа ишлемей, Буйнакск шагьарда яшай.

Сайитов Магьома Магьамматович, 1934-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, «Дагавтотранс» бирлешивню генеральный директору, Магьачкъала шагьарда яшай.

Сапожников Владислав Евгеньевич, 1949-нчу йылда тувгъан, КПСС-ни члени, военный прокурор, Магьачкъала шагьарда яшай.

45-нчи Киров округ

Болатов Гьасан Гьажиевич, 1953-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, шагьар исполкомну председателини заместители, Буйнакск шагьарда яшай.

Столяр Николай Григорьевич, 1945-нчи йылда тувгъан, Буйнакск шагьарда яшай.

КЪЫЗЫЛЮРТ ШАГЬАР

72-нчи Бавтогъай округ

Абдуллаев Магьаммат Бутаевич, 1940-нчы йылда тувгъан, КПСС-ни члени, халкъгъа билим беривню шагьар бёлюгюню заведующийи, Къызылюрт шагьарда яшай.

Агьматов Магьамматали Магьамматович, 1933-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Къызылюрт шагьарны центральный больницасыны баш врачы, Къызылюрт шагьарда яшай.

Билалов Башир Абдулмуслимович, 1957-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Къызылюрт районара прокуратураны прокурору, Къызылюрт шагьарда яшай.

Гьасанов Омаргьажи Гьасанович, 1938-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Къызылюрт шагьарда ПОЖКХ-ны начальниги, Къызылюрт шагьарда яшай.

Магьамматов Магьаммат Магьамматович, 1944-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, халкъ контролюну шагьар комитетини председатели, Къызылюрт шагьарда яшай.

Магьамматов Зубайыр Абдуллатипович, 1936-нчы йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Солакъ ГЭС-лени каскадыны директору, Бавтогъай посёлокда яшай.

Тимигишиев Магьамматгьабиб Расулович, 1942-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, КПСС-ни Гумбет райкомуну биринчи секретары, Гумбет районну Мехелта юртунда яшай.

ХАСАВЮРТ ШАГЬАР

85-нчи Октябрь округ

Ибрагьимов Умахан Абакарович, 1950-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, «Муцалавул» юзюмчюлюк совхозну директору, Хасавюрт районну Муцалавул юртунда яшай.

Исрайылов Саламбек Гьажиевич, 1943-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Хасавюрт шагьар торгну директору, Хасавюрт шагьарда яшай.

Магьамматбеков Агьмат Гьажиевич, 1949-нчу йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Хасавюртдагъы центральный район больницаны бёлюгюню заведующийи, Хасавюрт шагьарда яшай.

Нажуев Дайитбек Гьажиевич, 1950-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, халкъ контролюну Хасавюрт шагьар комитетини председатели, Хасавюрт шагьарда яшай.

Ханалиев Умарпаша Юсупович, 1951-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, КГБ-ни шагьар бёлюгюню къуллукъчусу, Хасавюрт шагьарда яшай.

БУЙНАКСК РАЙОН

109-нчу Къоркъмаскъала округ

Агьматов Шагьабутдин Расулович, 1950-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Дагглавснабны металлоопторгуну предприятиесини директору, Буйнакск шагьарда яшай.

Жамболатов Магьамматгьанипа Мамаевич, 1925-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Дагъыстан юрт хозяйство институтну ректору, Магьачкъала шагьарда яшай.

Къарачаев Нурадил Дайитович, 1949-нчу йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Дагторгтехниканы предприятиесини директору, Таргъу посёлокда яшай.

Саметов Магьач Абсайитович, 1949-нчу йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Ю. Акаевни атындагъы совхозну директору, Буйнакск районну Уьчгент юртунда тура.

113-нчю Тёбенкъазаныш округ

Гьамитов Анвар Гьамитович, 1924-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, пенсияда Буйнакск районну Тёбенкъазаныш юртунда яшай.

Инигов Шарабудтин Абушайитович, 1940-нчы йылда тувгъан, КПСС-ни члени, КПСС-ни обкомуну биринчи секретарыны кёмекчиси, Буйнакск шагьарда яшай.

КЪАЯГЕНТ РАЙОН

140-нчы Янгыкъаягент округ

Алиев Абдулгьамит Къурбанович, 1933-нчю йылда тувгъан, КПСС-ни члени, СССР-ни Илмулар академиясыны Дагъыстан филиалыны президиумуну председателини биринчи заместители, Магьачкъала шагьарда яшай.

Нуцалханов Амадзи Исмайылович, 1938-нчи йылда тувгъан, партияда тюгюл, Магьачкъала станцияны темир ёлчуларыны больницасыны хирургия бёлюгюню заведующийи, Магьачкъала шагьарда яшай.

142-нчи Башлыгент округ

Алигишев Абдурагьман Абдурагьманович, 1942-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, КПСС-ни обкомуну ишлерини управляющийи, Магьачкъала шагьарда яшай.

Гьабибов Къурбан Омарович, 1951-нчи йылда тувгъан, КПСС-ни члени, Къаягент районда «Кировский» совхозну директору, Къаягент районну Янгыкъаягент юртунда яшай.

Янгыртып къурув—бютюн халкъны иши

Халкъны гьайында

Бабаюрт районда «Коммунизм» колхоз экономика якъдан оьсген хозяйство гьисаплана. Мунда кёп майданлагъа ашлыкъ чачыла, эт, сют болдурула. Йылдан-йыл артып тербейген гьасиллери де тергевню тарта.

Колхозну аслу тармакълары камиллешген сайын халкъны яшав гьалын яхшылашдырмакъ, иш булан таъмин этмек учун имканлыкълар да арта, загьмат тёгювню янгы къайдаларын генг кюйде пайдаландырмагъа шартлар яратыла.

Мисал учун, колхозну авлакъчылыкъ, гьайванчылыкъ тармакъларында йимик, оьзге ерлерде де ижара, подряд къайдалар асувлу кюйде къоллана. Демек, юртда ижара къайдада ишлейген опуракъ тигеген цех бар. Шонда 30-дан да артыкъ къатынлар ва къызлар загьмат тёге. Сонг да 150 адам къуршалажакъ консерво заводну къурулушу бу йыл пайдаланывгъа берилежек.

Янгы къайдада загьмат тёгеген коллективлеге юртну яшоьрюмлери кёп къуршала. Тюзю, шоланы бирлери пайдалы ишден баш къачырмагъа къарай. Сайки; тынчлыкъны сюе. Ачыкъ этип айтгъанда, гьаким къуллукъланы излей. Колхозда буса бары да яшоьрюмлеге шолай къуллукълар да етишмей. Колхозну правлениеси ишлемеге гёнгю булангъы яшоьрюмлени гьар тюрлю тармакълагъа онгармагъа чалыша.

Юртлу яшоьрюмлени яшав гьалын яхшылашдырмакъ муратда мекенли чаралар гёрюле. Оланы уьйленгенлерине уьйлер къурмакъ учун таман чакъы топуракъ участкалар белгилене, харж булан кёмек этиле: он йылдан тёлежекге 10 минг манат акъча бериле. Хозяйствону къурувчуларыны ижара бригадасы, олар булан дыгъар байлап, ушатагъан кюйде уьйлер къуруп бере.

Колхоздан кёмек алгъанлар хозяйствода арты-артындан 10 йыл загьмат тёксе акъчасыны 5 минг манаты гечиле. Яшоьрюмлени жамият ишлеге, хозяйство къуллукълагъа толу кюйде къуршамакъ муратда белгиленген имканлыкълар ва енгилликлер мунда дагъы да бар.

Артдагъы вакътилерде биз, колхозну председатели Алимгиши Бамматов булан ёлугъуп:

— Юртда давну ортакъчылары ва пенсиядагъылар бардыр. Оланы яшав гьалын яхшылашдырмакъ учун колхоз не чаралар гёре? — деп сорадыкъ.

— Давну ва загьматны ветеранларына, — деп узатды ол, — биз айрокъда кёп тергев беребиз. Аянлашдырып айтгъанда, Уллу Ватан давну ортакъчыларыны гьарисини пенсиясына акъча къошуп, 120 манатгъа етишдиргенбиз. Колхозну членлерини умуми жыйынны къарары булан колхоз пенсия алагъанланы акъчасын да 100 манатгъа етишдирмеге токъташгъанбыз. Ондан къайры да давну ва загьматны ветеранларыны гьайванлары учун емлер, ягъарлыкъ да гёресетиле.

Къысгъасы «Коммунизм» колхозну правлениеси юртлу загьматчыланы культура гьалын ва яшавлукъ даражасын гётермек муратда асувлу чаралары гёре.

Б. ЗАКУЕВ.

Милли аралыкъланы гьакъында

Гьали не болгъан?

Бизин алдыбызда уллу къоркъунчлукъ токътагъан. Гьар гюн нитратлар булан оьсдюрюлген ашны ашайбыз, ер-ерде СПИД аврув яйыла, савлай дюньяда экология къоркъунчу тувулунгъан. Миллетлени арасында алдынгъы дослукъ да ёкъ. Уллугъа абур, яшгъа татли сёз етишмей. Жутланы арасындагъы сюю сёне бара. Гюнчюлюк, айтдыкъуйтду, талавур, уру, ялгъан орта.

Мени атам Салавутдинни кёп къонакълары бар эди. Айрокъда авар ва дарги юртлардан. Шоланы арасындан уьч аварлы мени гьали де эсимде: Гьоцотлу Магьаммат, Къайырбек, Сааду. Магьаммат мени атама савгъат этген гьайкелни биз буссагьатда да уьйде лап багьалы савгъатны йимик сакълайбыз. Олар бизге бир-бир де, агьлюлери булан гелип, бир нече гюнлер къала эдилер. Тюзде алгъан ашлыгъын бизде айлар булан къоюп, бир-биревден борчгъа акъча ва оьзге затлар алып, аралыкъда уллу инаныв бар эди. Мени атам олагъа ашлыкъ булан да кёп керенлер кёмек этген.

Шо дослукъдан, татывлукъдан гьали не къалгъан? Оланы кемий баргъанына не себеп болду. Мен ойлашагъан кюйде, ягь, намус азгъан, арабыздан тайып бара. Бизге шолай болмагъа ярамай.

Яшайгъан адам инсан оьзю оьлген сонг да аты къалагъан кюйде яшама тарыкъ.

А. АСЕЛДЕРОВ.
Буйнакск район,
Тёбенкъазаныш юрт.

Яхшылыкъны ва яманлыкъны миллети болмай

Гьалиден уьч айлардан къолай алда бир къурдашым къаршы болду. Ол гьалиги гёзден янашгъанда, билимли, оьзюню къуллугъуна гёре яшав масъалаланы англама, яхшыны ямандан, къараны акъдан айырып болма герекли адам. Ол, бир жанланыв, бир де яшыртгъын ишни ортакъчысы йимик шыбышлап:

— Билемисен, тюнегюн Атланавулда «Тенглик» деген къумукъ халкъ гьаракатны якълаву да булан жамиятны жыйынлары этилген. Шонда, 60-нчы йыллардан сонгму яда 80-нчи йыллардан сонгму, къумукъ тюзге гёчюрюлген тавлуланы ерлерине йибермек деп къарар чыгъаргъан, — дей.

— Шолай къарар къабул этилгендир деп инанып битмеймен. Шо жыйында сен оьзюнг бармы эдинг? — деп сорайман.

— Тюз, этилген! Жыйында мен чи болмадым. Мени ювукъ къурдашым болгъан. Шо гьакъда да магъа ол айтды. Огъар инанмай да болмайман. Инамсызлыкъ этме кюрчю де ёкъ.

— Яхшы, шолай къарар къабул этилген деп гьисаплайыкъ. Тавлуланы къумукъ тюзден гёчюрмек деген ишни сен гёз алдынга нечик гелтиресен дагъы, ойлашып къара чы?! Балики, шо миллетни вакиллери булан сени де яхшы хоншу, къурдашлыкъ, ювукълукъ аралыкъларынг бардыр. Нечик эсинге геле, сен оьзюнг оланы гёчюрережекмисен, къувалажакъмысан яда шо борчну башгъалагъа тапшуражакъмысан?

— М-м-м?..

Бизин арабызда ювукъ гьисапда муна шулай лакъыр болду. Булай лакъыр айтдыкъуйтдуну алып юрюйген бир тайпа адамланы ругъун суратлай. Автобусларда, оьзге жамият ерлерде хыртыч эшитген сёзлер де шолай лакъырлагъа себепчи бола.

Шондан сонг бу масъаладан, къумукъланы халкъ гьаракатны аслу маънасындан оьзюм баш чыгъарма токъташдым. О гьаракатны Тёбенкъазанышда, Буйнакск шагьарда оьтгерилген жыйынларында ортакъчылыкъ этдим. «Тенглик» деген къумукъ халкъ гьаракатны ёлбашчылары къол салып, 1989-нчу йыл 4-нчю августда СССР-ни Оьр Советине, КПСС-ни ЦК-сына, партияны Дагъыстан обкомуна язгъан кагъыз булан таныш болдум. Шонда гёчюрювню гьакъында яда шо маънагъа ювукъ гелеген бир сёз де ёкъ. Бар затланы айтсам, санавлар ва фактлар булан ташдырылып, къумукъланы буссагьатгъы экономика, культура, къылыкъ-ругь гьалын герти кюйде суратлайгъан мекенли анализ бар. Айырып-айырып айтсам, гьали болгъунча бизин республикада толу кюйде тюзелтилмей тургъан ва ёлбашчы къуллукълар бир тайпалагъа пайланагъан кадр масъаланы анализи бар: тав районларда яшайгъанланы гёнгюллю кюйде яда гюч булан гёчюрювню натижаларыны анализи. бар: къумукъ халкъны къысматына юреги авруйгъанлыкъ, ону гьайын этегенлик гёрюне.

Тюзюн айтса, шо документде гелтирилеген фактлар Дагъыстанны бары да халкъларына тие ва оланы гери урма бек къыйын. Дагъы да айтаман, гьаракатны я кагъызында, мен ортакъчылыкъ этген жыйынларыны я бирисинде гелгинчилени гёчюрмекни гьакъында бир сёз де айтылмагъан.

Республиканы массовый информациясыны къуралларыны органларыны шо гьаракатгъа байлавлу тутгъан ёлуну гьакъында да айтмай къойма болмайман. Мен гьисап этеген кюйде, бир-бир органлар шо гьаракат гётереген масъалалагъа бек посту янаша, бирлери буса ону абурдан тюшюрме, шо масъаланы айланасындагъы гьалны эдепсиз кюйде четимлешдирме айлана. Хасавюрт районлу К. Задуллаевни бу йыл 16-нчы январда «Правда» газетде «СССР— бизин ортакъ уьйбюз» деген рубриканы тюбюнде ерлешдирилген заметкасы, шо гюн «Дагестанская правда» газетде журналист А. Умарасгьабовгъа Хасавюрт районда «Яхсай» совхозну директору П. Гьитинов берген баянлыгъы шону ачыкъ мисалы болуп токътай. Экиде материалда ишни гьакъыкъаты бёттёбен этилип гёрсетиле. Ишни себеплерини тюгюл, натижасыны гьакъында сёз юрюле. «Правда» газетде ерлешдирилгенини гьалы буса гьакъылгъа сыйышдырмасдай. Бу газет алда да уьлкеде милли гьаракатланы ишин тюз гёрсетив булан айырылмай эди. Гьали-гьалилерде чыкъгъан бир номеринде, тап шолай, гюржю халкъны хатирин де къалдырды.

Яшавда оьзюню милли ерине тюшюнмей, оьзюню гьакъылы, мердешлери булан яшамакъ учун къайсы диктат булан да ябушув юрютмек уьлкени, республиканы бузмакъ, миллетлени арасына от салмакъ деген затны англатамы дагъы деген сорав тувулуна. Англатмайгъанына мекенли кюйде инанаман. Тюзлюкню бирче токъташдырмакъ учун бир якълы критикачылыкъ, бугюнлеге ерли узатылып тургъан яла ябувлар булан тюгюл, тенг оьлчевлерде лакъыр юрюлме герек.

Неге къумукъланы «Тенглик» деген халкъ гьаракатыны документлери бугюнлеге ерли республика прессада печать этилмеген? Неге къумукълар шоланы оьзлер басмадан чыгъарма, гьар тюрлю хабарлагъа къулакъ асма герек? Республиканы ёлбашчылары юрютеген политикада да янгылыкъ ёкъ. Милли аралыкълардагъы буссагьатгъы къыйын тавуллу гьал оьз заманында Сталин яйгъан агъуну отларыны натижасы. Ону политикасындан бары да халкълар зарал гёрдю.

Бугюнгю федеративный къурулуш оьзюню бирлиги, халкъланы дёрт журагъа, яни, союз, автоном республикалагъа, автоном областлагъа, автоном округлагъа бёлювю булан бары да миллетлени рази этмейгени толу кюйде англашыла. Коммунальный квартирадагъы яшавгъа парх береген бизин ортакъ уьйбюздеги яшавну янгыртып къурма герек. Гьар халкъ оьзюню айры уьйю болгъанны, шонда оьзюню адатларына ва мердешлерине гёре макан тикме сюе. О англашыла, тек шону айырылма этилеген чакъырыв йимик англама тюшмей.

Сонг айтсам, халкъланы культурасыны бир-бирин бай этивню гьакъында сёз юрютме нечик бола, айрыча алгъанда гьар халкъ оьзюню тилин, адатларын билмей буса. Ярты-ярым билими булангъы халкълар бир-бирине бир зат да берме болмай. Халкъланы культуралары азман шартларында, бирликни бетин этип, аралардагъы дазуланы токъташдырма тюше. Муна диалектика шолай...

Шо заманларда тавдан тюзге гёчюрюлген халкълар ва савлай республика не утгъан? Шо гёчюрювню экономика муратлары болгъанмы — шоланы ким гьисап этген? Культура масъалалагъа гелген де буса, шо гёчюрювлерден, мени эсиме гелеген кюйде, биз барыбыз да кёп затны тас этгенбиз. Шо халкълар оьзлеге хас бир-бир саниятларын унутгъан, оланы культураларыны бир-бири булангъы байлаву уьзюлген.

Айланадагъы табии шартлар гёчюрюлген халкъланы милли оьзтёречелигине нечик таъсир этген? Гёчюрюлген сонг къаркъаралары табиатгъа, ерли гьава шартлагъа къыйышгъынча вакътини ичинде олар аврувсуз-сыркъавсуз тургъандыр деп эсиме гелмей. Алимлени ахтарывларында яшавда шолай мисаллар ташдырыла. Шо йылларда тав халкъланы тюзге гёчюрмек учун чыкъгъан харжны тав районланы оьсдюрювге пайдаландыргъан эди буса яхшы болмасмы эди? Шо экономика ва культура якъдан барысына да пайдалы болур эди. Республиканы алдагъы ёлбашчылары Даниялов ва Умаханов, балики, оьзлени якълыларыны гьайын этивде адилли хыялары болгъандыр. Тек шолай «гьай этивлени» натижалары Дагъыстанны бары да халкъларына — гёчюрюлгенлеге де, оланы сыйындыргъанлагъа да яман таъсир этген.

Мен къумукъ халкъ гьаракатны ишинде ортакъчылыкъ этмеймен, тек оьзюмню оланы чалышывун арив гёрегенлени сыдрасына къошаман. Къурумну бары да адилли, пайдалы ишлерин пропаганда этежекмен, имканлыкълагъа гёре якълама да якълажакъман. Адамланы ренкине, гёзлерини къыйыкълыгъына къарап айырмай, оьзге аламатлагъа гёре айырма тюше. Биз барыбыз да, къайсы миллетни вакили буса да, талап, юлкъуп, тюкюрюп яшайгъанланы эс этебиз. Гьонкъалыкъны, яревкеликни, хохабазлыкъны йимик, яхшылыкъны, адилликни, намусну, оьзге асил къылыкъланы да миллети болмай.

И. ЗАГЬИРОВ.
Буйнакск шагьар.

ЗАГЬМАТЫ БУЛАН ОЬЛЧЕНЕ

Гетген йыл язбашда Терик оьзен ташыгъанда, Хамаматюртну авлакъларын сув алып, тав районланы шо бойдагъы къотанларына къоркъунчлукъ тувулунгъан эди. Шо агьвалат чы гьали унутулма да унутулгъан. Тек о заман къыйынлы гьалгъа тюшген адамлар Новонадеждинский МЖС-ни механизатору Хамаматюртлу Агьмат Хуруновну унутмайлар.

Сув алывну заманында къотанда болгъан Агьмат, оьзюн ойламай, ондагъылагъа кёмеклешмеге башлай. Ол оьзюню трактору да булан адамланы ва оланы малматагъын къоркъунчсуз ерге ташыма гирише. Къотандагъылар балагьдан къутулмай туруп, бетиндеги терин сибирмей Агьмат бир нече сагьат ял алмай ишлеген. Шо гезик биревге де зарал болмай. Ким биле, Агьмат къаршы болмагъан эди буса, балагьдан къутулма бажарылмай къалмакъ да бар эди.

Шо хабарны магъа гёчювюл гьайванчылыкъны Бабаюрт зонасында ерлешген Новонадеждинский МЖС-ни директору Шамил Пирбудагъов айтды. Ол дагъы да булай деди: «Шо ерде бизин МЖС-деги оьзге адам болгъан буса, шо да Агьмат этгенни этер эди. Бизде къыйынлы гюн бир-биревге кёмек этив адатлангъан. Ингдеси, адамлагъа багъа ону миллетине къарап тюгюл, ишине къарап бериле. Тюзю, бизде де бир-бир кемчиликлер бар, оларсыз бир ерде де бажарылмай.

Коллективде интернационал дослукъну беклигине бир миллетни башгъа миллетни вакили булангъы уьйленивлер де шагьатлыкъ эте. Мисал учун, Агьмат Къадиевни атасы къумукъ, анасы орус. Аварлы Иса Алиев къысматын къумукъ къатын булан байлагъан, ногъайлы Магьарам Гьажиевни къатыны мычыгъышлы. Дагъыстанны шартларында тюрлю-тюрлю миллетлени вакиллеринден къурулгъан агьлюлеге тамаша болма да тюшмей.

Янгыртып къурув миллетлени арасында чечилмеген кёп масъалаланы арагъа чыгъарды, халкъны милли эсин уятды. Шо саялы гьар миллетге, ону масъалаларына абурлу янашыв бизде закон болма герек.

Лакъырны къызгъын вакътисинде директорну кабинетине бир къарт гирип гелди. Сёзюн бёлюп, Шамил Абдурагьманович огъар тергевлю тынглады. Туршунай юртну динге инанагъанларына намаз этеген уьюню къалкъысын япмакъ учун агъач тарыкъ экен. Директор шо ерде бары да тарыкълы затланы болдурмакъ учун тийишли тапшурувлар берди. Къарт кабинетден бек рази болуп чыкъды.

Шамил Абдурагьманович буса булай эсгерди:

— Агъач бизин учун аз зат. Тек юртлулар учун о бек тарыкълы. Бизин коллективге шо кёмегибиз юз болуп къайтажакъ. Неге тюгюл, адамлагъа этилеген къуллукъ бир заманда да бошуна гетмей.

Шолар бош сёзлер тюгюл. Янгыз гетген йыл мунда МЖС-ни ишчилерини ва юртлуланы яшавлукъ масъалаларын, загьмат тёгювню шартларын енгиллешдирмек учун 135 мин манат акъча харжлангъан. Адамланы сув булан таъмин этив къолайлашгъан, орамлар онгарылгъан, МЖС-ни абзарына ва огъар элтеген ёллагъа асфальт тутулгъан.

М. МАГЬАММАТОВ.

Алдынлы сынавну сиптечилери

ЯНГЫНЫ ЯНЫ

Акъуша районда Орджоникидзени атындагъы колхозну председатели Магьаммат Аба... охуйгъанындан къайры, ону алдына бир муратны тутагъан, шогъар етишме къаст...

адамны гьисабына яшап уьйренген бюрократлар аз болур. Чартаев йимиклер кёп болгъан сайын, йымышакъ шанжалларда, салкъын кабинетлерде парахат олтурагъанлардан эсе, туврадан-тувра продукция болдурагъанлар оьзлени загьматына артыкъ...

Партия къурумларда гьисап берив-сайлав жыйынлар

КРИТИКА ГЁЗДЕН ЯНАШДЫЛАР

Къаягент районда «Кировский» совхозну коллективи къолда этеген уьстюнлюклерде юзюмчюлюк ва оьсюмлюкчюлюк тармакъларда къурулгъан партия къурумну ...

График булангъы болжалдан алда юрюле. Бизин уьстюнлюклерибизни бирев де чыгъарып алмажакъ. Шону учун чечилмеген масъалаланы гьакъында айтсакъ яхшы.

...рын артдырывгъа, тас этивсюз къайтарывгъа, коммунистлени жаваплылыгъын артдырывгъа байлавлу ва оьзге тюрлю масъалалагъа къаралгъан.

гъан кюйде яшама тарыкъ.

А. АСЕЛДЕРОВ.
Буйнакск район,
Тёбенкъазаныш юрт.

— М-м-м?..

Бизин арабызда ювукъ гьисапда муна шулай лакъыр болду. Булай лакъыр айтдыкъуйтдуву алып юрюйген бир

да, мен ортакъчылыкъ этген жыйынларыны я бирисинде гелгинчилени гёчюрмекни гьакъында бир сёз де айтылмагъан.

кюйде инанаман. Тюзлюкню бирче токъташдырмакъ учун бир якълы критикачылыкъ, бугюнлеге ерли узатылып тургъан яла ябувлар булан тю-

дырма тюше. Муна диалектика шолай...

Шо заманларда тавдан тюзге гёчюрюлген халкълар ва савлай республика не ут-

йимик, яхшылыкъны, адиллик ни, намусну, оьзге асил къылыкъланы да миллети болмай.

И. ЗАГЬИРОВ.
Буйнакск шагьар.

дослукъну беклигине бир миллетни башгъа миллетни вакили булангъы уьйленивлер де шагьатлыкъ эте. Мисал учун, Агьмат Къадиевни атасы къумукъ, анасы орус. Аварлы

этив къолайлашгъан, оьрамлар онгарылгъан, МЖС-ни абзарына ва огъар элтеген ёллагъа асфальт тутулгъан.

М. МАГЬАММАТОВ.

Алдынлы сынавну сиптечилери

ЯНГЫНЫ ЯНЫ

Акъуша районда Орджоникидзени атындагъы колхозну председатели Магьаммат Абакарович Чартаевни аты бизин республикада чы нечик де, гьатта савлай уьлкеде белгили демеге ярай. Колхозгъа ёлбашчылыкъ этивде оьзюню къайдасына ол «Хозяйство ишлени юрютювню социалист къайдасы» дей. Магьаммат Абакарович даим загьматны къурувну ва огъар гьакъ тёлевню къайдаларын янгыртывну гьакъында ойлаша. Ойларын яшавгъа чыгъармакъ учун яллыкъ билмей гечесин-гюню булан чалыша.

М. Чартаев яхшы юрт хозяйство специалист. Тек генг оьлчевлерде ойлашагъан адам. Ону пикрусуна КПСС-ни ЦК-сында да къулакъ аса. Магьаммат уллу алимлеге де танывлу, олар Чартаевни къыйматлай, огъар инана, сынав алышдырмакъ учун уьлкеден айланмакъны таклиф эте. Оьзлер де башгъалагъа уьйретмек учун чаралар гёре. Амма оьз республикасында буса Магьаммат Чартаевни гьимин маънасын англама, англама сюегенлер аз. Мунда бирлерине ону къайдасыны пайдалыгъы гьали де етишмеген. Хыйлылагъа етишген, англай буса да, шо пайдалы ишни къайда оьзлеге тиймей деп гьисап эте. Яшавда алышынывлар этме сюймей ва гьали оьзлеге тынч, онгайлы эски къайдада давам эте. Мунда производствогъа, яшавгъа тартынмай янгы къайдалар гийирилмейгени, янгыртып къурувну гьакъында кёп къычырып, язып, тек гьакъыкъатда онча алышынгъан зат ёкъ экени загьматчы халкъны къазапландыра.

Мен Магьаммат Чартаевни школада охуйгъан йылларындан берли таныйман. Ол бизин Гьапшима юртдагъы орта школада охуй эди. Яхшы охуйгъанындан къайры, ону алдына бир муратны тутагъан, шогъар етишме къаст этеген хасияты да бар эди. Шо хасияты онда даимликге тамурлашгъан.

Дагъыстан юрт хозяйство институтну битдиргенде, Магьаммат ата юртуна — Акъуша районда Орджоникидзени атындагъы колхозгъа бакъдырыла. Дёрт йыл баш агроном болуп ишлей. 1974-нчю йыл колхозну правлениесини председатели этилип сайлана. Шо замандан тутуп М. Чартаев хозяйство ишлени янгыртып къурма башлай, колхозну оьсювюню гележегини планын къура. Пачалыкъны кёмеги булан гёчювюл гьайванчылыкъны Къызлар зонасында къошулчан емлер гьазирлейген цех къурма гирише. Яхшы автопарк ярата, материал-техника базагъа кюрчю сала. Ону генг оьлчевлердеги гьаракаты хыйлыланы тамашагъа къалдыра, хыйлылар огъар шекли ва инамсыз кюйде къарай. Ол хыялларына етишежекге бирев де инанмай. Тек Магьаммат оьзю инана ва гьеч артгъа тартылмай, мурадына етишмек учун алгъа талпына.

Кёп затлагъа етишме де етише. Республикадан тышгъа чыгъа. Янгылыкъ яратывчу гьисапда алимлер ону къыйматлай. Оьзюню къайдасыны гьакъында лекция охумакъ учун уьлкени уллу оьр охув ожакъларына, юрт хозяйство кадрланы билимлерин камиллешдиреген институтлагъа чакъырыла. Артдагъы гезик ол колхозланы Бютюнсоюз советинде чыгъып сёйлей. Гьали-гьалилерде сагьат ярымны узагъында КПСС-ни ЦК-сыны секретары Е. С. Строев булан лакъыр этген. СССР-ни АПК-сыны оьр школасыны тынглавчуларыны ва СССР-ни Министрлер Советини аграрный комиссиясыны алдында сёйлевюне тийишли къыймат берилген.

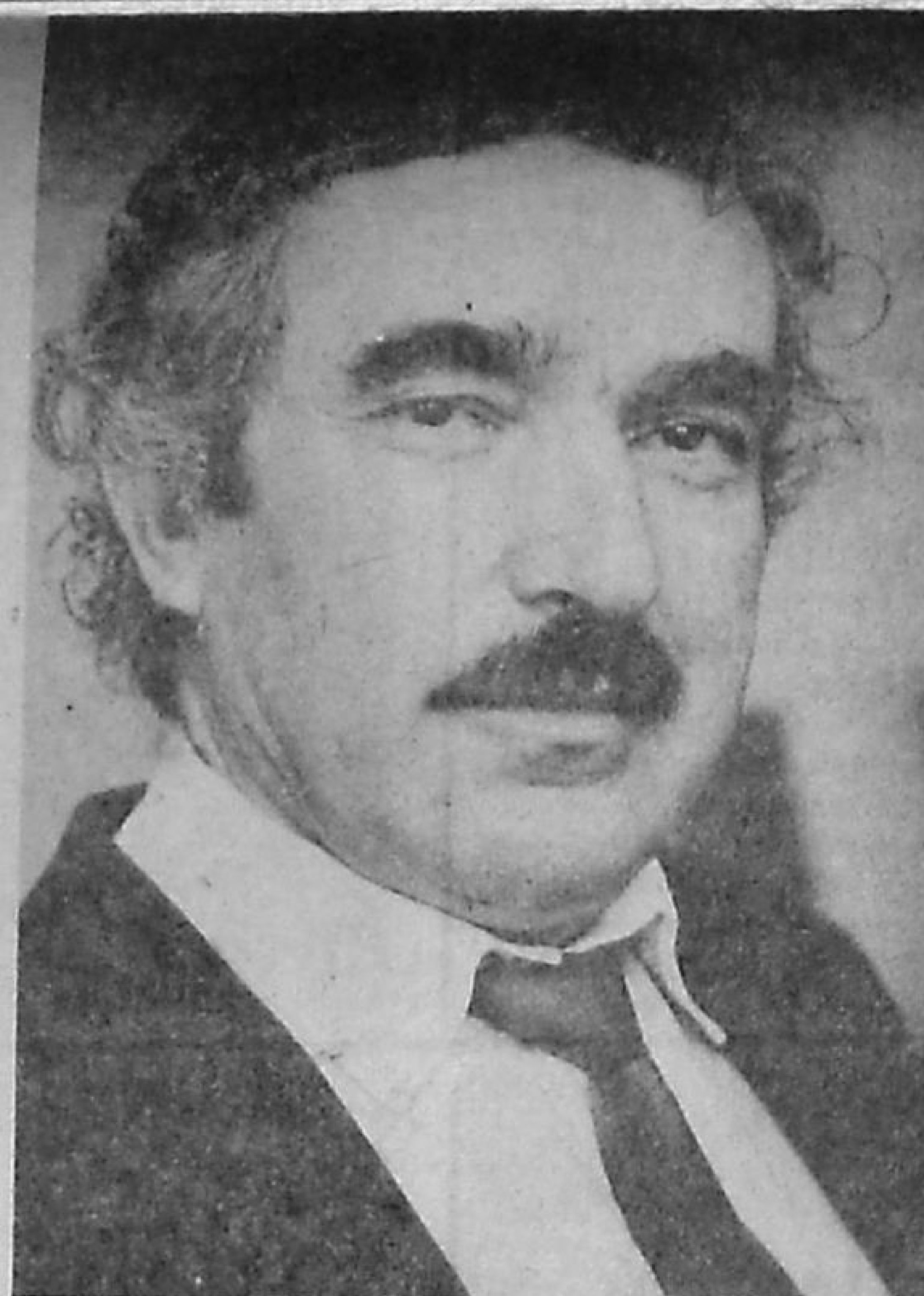

Бизин республикада гьалиге ону къайдасын якълавчулар янгыз экев тюгюл ёкъ. Магьаммат Чартаев оьзюню къайдасыны гьакъында семинарлар оьтгерген. Орёл областда буса ону къайдасы генг кюйде къоллана ва эки йылны ичинде область экономика кризисден чыкъма, халкъын ашамлыкъ булан таъмин этме бажаргъан...

Колхоз къургъан къошулчан емлер гьазирлейген цех оьзлени чи нечик де, савлай Акъуша ва республиканы оьзге районларын да таъмин эте. Гьайванчылар учун онгайлыкълары булангъы арив уьйлер къурулгъан, яшавлукъ учун имканлыкълар болдурулгъан. Каспийск шагьарны къырыйында къурулуп турагъан гён ва тери ишлетеген цех бу йыл тамамланма герек. Чартаев оьзюню хозяйствосуну адамлары язда да, къышда да иш булан машгъул болсун учун гьай эте. Юртда социальный-культура, яшавлукъ къуллукълар учун къурулуш ишлени планы гьазирлене. Шо муратлар учун колхозну правлениеси 1 миллион манатгъа ювукъ акъча гёрсетген.

Мени гьисабымда, айры-айры агьлюлеге яшавлукъ уьйлер къурмакъ учун, Орджоникидзени атындагъы колхозда йимик, оьзге хозяйстволарда шолай яхшы гьай этилмейдир. Юртгъа тийишли къурулуш материаллар гелтирмек, шоланы загьматчылагъа сатмакъ учун Чартаев бары да къастын бакъдыра. Юртлулагъа транспорт къуллукълары учун да къырдан машин излеме тюшмей. Олар сюйген заманында колхозну транспорту булан таъмин этиле.

Уьлкени экономикасындагъы гьалны анализ этип къарап: «Бизге Чартаев йимиклер герекми?» — деген соравну салса, тартынмай янгылыкъны къоллайгъан, хозяйство ишлеге янгы къайдада ёлбашчылыкъ этеген шо тайпа адамлар болмаса болмай деген жавап тувулуна. Шолайлар ва оланы якъчылары нечакъы кёп болса, уьлкени экономика масъалалары шончакъы чалт чечилир, четимliклеге гёз юмуп, загьматчы адамны гьисабына яшап уьйренген бюрократлар аз болур. Чартаев йимиклер кёп болгъан сайын, йымышакъ шанжалларда, салкъын кабинетлерде парахат олтурагъанлардан эсе, туврадан-тувра продукция болдурагъанлар оьзлени загьматына артыкъ гьакъ алыр.

Чартаевни къайдасыны аслу маънасы шулай: фермаланы гьар къуллукъчусуна, ашлыкъ оьсдюрювчюге, механизаторгъа, ишчиге биревге де таби болмайгъан толу эркинлик бериле, ол толу ихтиярлы хожайын бола. Къайсы буса да бир юрт хозяйство оьсюмлюк болдурма сюе буса, пачалыкъ багьасына ол колхоздан тийишли урлукъ, ем, кюйлевюч, ягъарлыкъ, запас частлар ала, автотранспортну, оьзге техниканы пайдаландыра. Алынгъан ядэ оьсдюрюлген юрт хозяйство продукциясыны 30 — 40 процентин пачалыкъ багьадан колхозгъа сата. Шо хозяйствону оьсдюрювню фондуна къошула. Продукцияны къалгъан пайы ону болдурмакъ учун чыкъгъан харжны башын лба, бир пайы да администрациягъа ва специалистлеге гьакъ тёлевге бакъдырыла. Шолардан сонг къалгъан бары да гелим колхозну членлерини къолунда къала. Демек, ким яхшы ишлей, аз харж эте, техниканы, топуракъны, емлени асувлу пайдаландыра буса, шо кёп ала.

Къысгъача, адамны загьматы гьар тюрлю алгъасатывлардан, буйрукълардан, ерсиз насигьатлардан эркин этиле. Ялгъан язывланы, уруланы алды алына. Наряд берив ва оьзге гьажатсыз чаралар учун заман зая гетмей. Загьматчы гьисап этме, натижаланы тенглешдирме, ишлени гьасиллерин урушдурма, анализ этме уьйрене.

Мен ойлашагъан кюйде, Магьаммат Чартаевни къайдасын ерлерде генг кюйде къолласа, бизин республиканы экономикасына кёп пайда болур эди.

Н. РАЖАБОВА,
журналист.

Суратда: Магьаммат ЧАРТАЕВ.

Партия къурумларда гьисап берив-сайлав жыйынлар

КРИТИКА ГЁЗДЕН ЯНАШДЫЛАР

Къаягент районда «Кировский» совхозну коллективи къолда этеген уьстюнлюклерде юзюмчюлюк ва оьсюмлюкчюлюк тармакъларда къурулгъан партия къурумну коммунистлерини мугькам къошуму бар. Партия къурумну артдагъы гюнлерде оьтгерилген гьисап берив-сайлав жыйынында шо гьакъда сёз юрюлдю. Тек коммунистлер къолда этилген уьстюнлюклеге, критика гёзден янашып, къыймат бергенни эсгерме тюше. Шо къыймат партия къурумну секретары Муса Къурбановну гьисап берив докладында ва огъар гёре коммунистлени сёйлевлеринде мисаллар булан гертиленди. Буса да, биз партия къурумну коммунистлерини уьстюнлюклерин эсгермекни тийишли гёребиз. Олар гертиден де тергевню тарта.

Совхозну юзюм оьсдюрювчюлерини уьстюнлюклери савлай республикагъа белгили. Ачыкъ этип айтгъанда, олар он экинчи бешйыллыкъны арадан оьтген дёрт йылыны ичинде пачалыкъ планларын артыкълыгъы булан толтургъан. Демек, 1988-нчи йыл 3200 тонналы орнуна пачалыкъгъа 3700 тоннадан да артыкъ юзюм тапшургъан. Шо уьстюнлюгю учун совхозну юзюмчюлери РСФСР-ни Министрлер Советини ва ВЦСПС-ни гёчювчю Къызыл байрагъы булан савгъатлангъан. Айры айры коммунистлер башчылыкъ этеген бёлюклени уьстюнлюклери дагъы да яхшы. Масала, М. Камилованы бригадасы 660 тонналы орнуна 1258 тонна юзюм болдургъан ва тапшургъан. М. Нуртдиновну, М. Къурбановну бригадалары да планларын 200 процентге ювукъ толтургъан.

— Къолда этилген уьстюнлюклер бизин учун дазу тюгюл, — дей докладчы М. Къурбанов. — Шону учун да мен уьстюнлюклени гьакъында айтмакъны тийишли гёрмеймен. Бугюнлердеги авлакъ ишлер де яман бармай. График булангъы болжалдан алда юрюле. Бизин уьстюнлюклерибизни бирев де чыгъарып алмажакъ. Шону учун чечилмеген масъалаланы гьакъында айтсакъ яхшы. Шолай масъалалар буса бизде хыйлы бар. Гьали тавларда къарлар ирип, оьзенлеге сув гелме башлагъан. Гюз ва къыш айларда буса биз сувдан магьрюм эдик. Айтагъаным, механизация цехге насос хозяйствону толу кюйде гьазирлеп онгарма заман бар эди. Тек олар шону осал гьайын этген. Шо саялы узбашгъы авлакъ ишлени биринчи гюнлеринде сув зая гетеген гезиклер болду. Алда да агробёлюкню шо цех техниканы осал ярашдырылагъанына канты бола эди. Мен ойлашагъан кюйде, механизация ва агробёлюклени бирикдирип, бир партия къурум этсе, жаваплылыкъ артажакъ.

Коммунистлер партия жыйынларда трактористлени тарыкълы запас частлар булан таъмин этмекни масъаласын кёп керенлер гётерген, дей ол сёзюн узата туруп. Тек шо масъалалар гьалиге чечилмеген. ПРВН сабанланы ёкълугъу авлакъ ишлени артгъа сала, бир-бир гезиклерде буса гечикдирме де гечикдире. Партия къурумну ва ону бюросуну чалышывунда оьзге тюрлю кемчиликлер булан да къаршылашабыз. Яшырма негер тарыкъ, коммунистлер жыйынлагъа сюйсюнмей геле. Шо буса жагьиллеге, айрокъда яш коммунистлеге терс таъсир эте. Яш коммунистлер партия тапшурувлардан баш къачыра.

Докладдан ачыкъ болгъаны йимик, гьисап берив вакътини ичинде мунда партиягъа уьч адам къабул этилген. Олар коллективде яхшы танывлу, абурлу адамлар. Гьисап берив вакътини ичинде партбюрону етти де члени оьзлени борчларына яман янашмагъан. Партбюрону ва коммунистлени умуми жыйынлары низамлы кюйде оьтгерилген. Шо жыйынларда юзюмню тюшюмюню къадарын артдырывгъа, тас этивсюз къайтарывгъа, коммунистлени жаваплылыгъын артдырывгъа байлавлу ва оьзге тюрлю масъалалагъа къаралгъан.

Совхозну баш агроному Ш. Гьюсейнов оьзюню сёйлевюнде юзюмлюклени сийреклигин толумлашдырма тюшегенни, олагъа къуллукъ этмек учун хас техника етишмейгенни гьакъында айтды. 4 номерли бригаданы бригадири М. Аюпова сувну къытлыгъындан борла къуруйгъанны эсгерди. М. Камилова бугюнлерде юзюмлюклерде юрюлеген авлакъ ишлени уьстюнде токътады. Совхозну директору Гь. Къурбановну сёйлевю де юзюм оьсдюрювде чечилмеген масъалалагъа багъышланды.

Гьисап берив-сайлав жыйын къурумлу оьтдю деме бажарылмай. Биринчилей о токъташдырылгъан замандан гёч башланды. Партбюро бары да коммунистлени актив ортакъчылыгъын таъмин этип болмады.

Совхозну аслу тармакъларыны партия къурумуну гьисап берив-сайлав жыйынны барышына къарап гьасил чыгъарса, о эсги къайдада оьтгерилгенни эсгерме тюше. Гьисап берив докладгъа, коммунистлени сёйлевлерине тынглагъанда, о партия жыйындан эсе производство генгешге кёп ошайгъаны эс этиле. Неге тюгюл, онда аслу тергев производство масъалалагъа бакъдырылып, партия иш ягъада къалгъаны заманны талапларына къыйышывлу гелмей. Партия къурум оьзюню ишин, коммунистлени чалышывун янгыртып къурмакъ учун не эте, не йимик масъалаланы гёз алгъа тута — муна жыйында шо масъалалар аслу тергевде болма герек эди. Сонг да, партбюрону секретары сайланагъанда да къурумлулукъ ва низам ёгъу гёрюндю. Шо саялы эки къайтып тавуш берме тюшдю.

А. СЕЙДАЛИЕВ.

Масъалагъа экинчилей къайтабыз

Кемчиликлер къалып тура

Буйнакскидеги сют завод бу шагьарны халкъын, ондагъы яшлар бавланы, школаланы, хас идараланы акъкъатыкълар булан толу кюйде таъмин этмеге герек. Завод айрокъда оьзлеге яз айларда болмаса болмайгъан шо продукталар булан шагьарны айланасында ерлешген кёп къадардагъы пионер лагерлени, «Тирменлик» деген турист базаны да таъмин этмеге борчлу.

Заводну гьакъында бизин газет аз язмагъан. Мен оьзюм де бир йыллар алда шону гьакъында язгъан макъаламда, мунда бар хыйлы-хыйлы кемчиликлени эсгерген эдим. Шондан сонг заводда не йимик алышынывлар болгъанны билме сююп, мен онда алдагъы гюнлерде де болдум.

— Макътанар йимик онча яхшы алышынывлар болмагъан, — деди мени соравума заводну баш инженери Иса Изамутдинович Мутаев.

Биз заводну цехлеринден айланабыз.

— Чинкдеси, биздеги ясандырывланы эсгиленгенини гьакъында биринчилей эсгермеге сюемен, — деп, Мутаев гьазир продукция чыгъарагъан цехдеги шишалагъа сют къуягъан ва оланы башын бегетеген аппаратны гёрсете. — Муна шу машинни бир саны бузулуп токътаса, ишибиз бютюнокъ токътай демеге ярай. Гьар болту, гьар саны дегенлей тот басмайгъан болатдан этилген. Ону бир ери бузулуп, янгысы булан алышдырабыз десек, бек къыт болагъан затлар экенге, алышдырмагъа болмайбыз. Заводуна язып йиберип эдик десек де, айлар булан къарамагъа тюше.

— Бизде, Дагъыстанда онгармагъа кюй ёкъму? Масала, Буйнакскидеги агрегат заводда яда Магьачкъаладагъы уллу заводланы биринде?

— Бир ягъындан, олар бизин къуллугъубузну кютме сюймейлер. Экинчи ягъындан, олар бизге эпсиз багъа токътай. Неге тюгюл, шо заводлагъа бизге бир-эки запчаст этебиз десе, хас ясандырывлар онгарма тюше. Он, юз минглер бизге де тарыкъ тюгюл. Гьали-гьалилерде, бек уьзюрю болуп, Буйнакскидеги «Тав Дагъыстан» деген консерво комбинатны устаханаларында бир эки запчастлар этмеге тюшдю. Оьзлени пачалыкъ багъасы кёп учуз буса да, шолар бизге 1 минг манатгъа токътады. Бизин заводда этебиз десек бизин темир чарлайгъан токарный станогубуз сама ёкъ, нечик этейик?! Резин прокладкалар етишмей бек инжинебиз.

— Она, къарагъыз гьали, — деп Иса сют гелеген быргъыгъа салынгъан кранны гёрсете, — прокладка ёкъгъа...

шону тамагъанын токътатма болмайбыз.

Экинчи къабатда ерлешген акъкъатыкълар гьазирленеген цехге гётерилебиз. Огъар гётерилеген темир канзилер онча да тик чи, оланы эки де ягъындагъы чапдырмаланы бек тутуп, къолларынг булан тартып-тартып гётерилмесе оьрленмеге болмайсан. Онда ишлейген ишчилеге, гьар аллагь берген гюн дегенлей, бу къыйынлыкъда бу канзилерден оьрге нече-нече керен гётерилме, тёбен тюше турмагъа тюше экен?

— О да гьеч эди, — деп слесарь-къурашдырывчу Валентина Гьажимуратовна Магьамматова, мени ойларымны англагъандай, пикрумну узата:

— Шу канзилер де чыгъажакъ бизин ахырыбызгъа.

— Иса Изамутдинович тюз айта, — дей слесарь-къурашдырывчу В. Магьамматова — ясандырывларыбызны эсгиленгениниден бир сама тюзевлю ишлемей демеге ярай. Гиччи банкалагъа къаймакъ тёгеген ва бегетеген машин ишлемейгени нечакъы заман бола.

Мен цехге гиргенде, ондагъы жагьил къатынгишилер уллу чарадан тёгюлеген башы алынмагъан сютден толгъан 34 килолукъ темир бидонланы, цехни бир башындан биревю башына ташып, ъ башындагъы пудлагъа бирерлеп салып, чегип тайдыра эдилер. Мени бу гьалгъа тамаша болуп къарагъанымны маънасын англагъан сменаны мастери Иманали Магьамматов, башы алынмагъан сютден толгъан бидонну гётерип алып, ягъагъа багъып сала туруп:

— Шулай, ишчилер булан магъа да гьар гюн 60 — 70 бидонну пудлагъа гётерме, чегип, ондан да тюшюрме тюше, — деп къарсалай.

Ону къырыйындагъы ишчи къатын Кумсият Нурутдинова:

— Бу чу эргиши сама дюр. Ахшам болду десе мени...

башымдан гете бир гьал. Къаркъарамны къайда салагъанны билмеймен.

— Дагъы не затны айтасан, бидонланы жувагъан машин ёкъгъа, оланы къол булан жувабыз, — деп, ишчи къатын Разият Магьамматова исси ва сувукъ сувну тюбюнде кёп турагъангъа агъаргъан, бечиген къолларын гёрсете. — Сют, къаймакъ, оьзге ашамлыкъ маллар кёп болдурма герек дей партия, шону яшавгъа чыгъармакъ учун буса партияны шагьар комитети, шагьар исполком бизге тийишли кёмек этеми? Этмей! Ондагъылар шо гьакъда ойлаша буса, шагьарны ортасында мармар таш тутулгъан уллу бина да къуруп, гьар къуллукъчугъа эркин кабинетлер де онгарып, «ёлбашчылыкъ» этип турмас эди. Бизин гьакъыбызда да ойлашар эди. Бизин ишчилеге буса тюшде олтуруп аш хапма ер сама ёкъ. Чай ичме сюйсек, чайнигибизни де алып, ичиндеги сувну къайнатмакъ учун, котельныйге барабыз.

Бу заводгъа алдагъы тирет гелген сонг язгъан макъаламда: «Сют завод кёп эсги болгъан гиччи бинада ерлешген, бишлакъ этеген цехни орнуна янгы бина къурулмагъа башлагъан», — деп эсгерген эдим. Гьали шо бинаны чырлары тургъан, сылангъан. Амма ону ичине салма герекли ясандырывлар ёкъгъа, цех пайдаландырывгъа берилмей турагъаны хыйлы бола.

— Заводну къабургъасындагъы майданда, онча уллу ер тюгюл буса да, бар цехлени генглешдирме хыял этебиз. Амма, шагьар исполкомну гьайсызлыгъындан, шо иш де бажарылмай тура. Айтагъаным, шонда яшайгъан бир уьягьлюге квартир бермесе, онда къурулуш ишлер башламагъа бажарылмай, — деп, Иса эсгиленген, чёгюп турагъан гиччирек уьйню гёрсете.

Заводну директору Муслим Мухтарович айтагъан кюйде Кули ва Лаваша юртларда оьзлеге таби болагъан филиалланы янгы биналары ишлеме башлагъан. Тек шо къурулушлагъа заманында акъча айырылмай. Муна 1990-нчы йылны биринчи кварталы тамамлангъан. Амма агропромбанк къурулуш ишлени...

гьали де бир кепек акъча да гёрсетмеген. Лавашадагъына 229,6 минг манат акъча харжланма герек. Гьали болгъунча буса 39,7 минг манат тюгюл, Кулидегине 259 минг манат харжланма герек, гьалиге 21 минг манат тюгюл харжланмагъан. Шолардагъы къурулуш ишлер гьали йимик аста юрюлсе, олар ишге салынгъынча дагъы да беш-он йыллар гетежек.

Заводда кютюлеген ишлени 60 процентинден де къолайы къол гюч булан этиле. Тав районлардагъы филиалларында чы шо санав дагъы да артыкъ. Шолай болгъан сонг, заводда кютюлеген ишлени машинлешдирив . бирдокъда болмаса болмайгъан чара. Амма буссагьат бар производство майданларда шону этмеге бажарылмай. Неге тюгюл, биналар эсгиленгениниден къайры да, оларда янгы ясандырывланы ерлешдирмеге имканлыкълар ёкъ. Шону себебинден 40 — 50 минглер булан адамлар яшайгъан Буйнакск шагьарны ва районну халкъы, пачалыкъ идаралары, яшлар бавлары ва оьзгелери бугюн акъкъатыкълар булан етдиринкли кюйде таъмин этилмежек.

Мен шо гюн бир нече ашамлыкъ маллар сатылагъан тюкенлеринде де болдум. Оларда сатыв этегенлер сют, увулгъан бишлакъ, ювурт кёп аз алабыз деп кант эте эдилер. 33 номерли ашамлыкъ маллар сатылагъан тюкен шагьарны ортасындагъы майданны артында ерлешген. Онда сатыв этеген тюкенчи къатын Баху Магьамматова:

— Гьар гюн эртен тез бизин тюкенни алдына жыйылгъан уллу болгъан адамлар, яшлар бугюн сама акъкъатыкъ гелер хари деген зат булан умут булан къарайлар. Тек нетесен, уллу къушлукъ болгъанда, олар умут уьзюп къайтмагъа борчлу болалар, — деп, оьзге тюкенчилер айтгъан сёзлени такрарлай.

Завод къыш айларда гюнде 6 — 7 тонна сютню ишлете буса, яз айларда 14 — 15 тоннаны ишлете.

— Бугюн-тангала язлыкъ сезон башланажакъ. Гьазирлигигиз нечикдир? — деген соравума баш инженер Иса Изамутдинович:

— Бир нечик де тюгюл. Гьар йыл болагъан да йимик...

эпидстанциядан, от тюшювге къаршы иш гёреген къурумдан «элчилер». Къаражакъ, тергежек, гьариси оьзюне тийишли сёзлени айтажакъ. Сонг, бар гьалны тасдыкъ да этип, къайтара гетежек. Амма кемчиликлени тайдырывгъа, гьалыбызны яхшылашдырывгъа, ишни енгиллешдиривге шо комиссияны, гьаманда йимик, бир умпагьаты да болмажакъ. Гёрюп турабыз чы нечесе йылланы узагъында. Заводубузну таъмин этивге къарайгъан Хасболат Бекболатов да, бизге бек гьажатлы быргъылар ва оьзге затланы излей туруп, алысларда жумалар, айлар булан туражакъ.

— Бизин ишибизде, озокъда, кемчиликлер де ёкъ тюгюл, четимликлер де кёп. Амма бизин шолагъа бойсынып, бютюнлей гёнгюлден тюшюп къалма хыялыбыз ёкъ, — дей заводну старщий экономисти Умукюсюм Мурзаева, — бары да бар имканлыкъланы къоллай туруп, алдыбызгъа салынгъан борчланы кютмек учун къаст къылып чалышабыз. Шо къастны натижалары да бар, — деп, Мурзаева папкаланы ачып-ачып, англатыв бере. — Завод орта гьисапда гетген йыл къабул этген сют алдагъы йылдан эсе 475 тоннагъа артыкъ болду. Хайыр алывну планы 106,3 процентге толтурулду...

Герти, завод план булан къабул этилген планларыны бир-бир бёлюклерин толтура. Тек шо планлар нечик планлардыр? Халкъгъа акъкъатыкъ етишмеген сонг, шолар гьакъыкъатгъа жавап бермеге боламы? Озокъда болмай. Шо яндан алгъанда буса Буйнакскидеги сют заводда гьали де кёп иш этилмеге герек. Агропромну республика къурумларыны, Буйнакск шагьарны ёлбашчы къуллукъчуларыны янындан мекенли кёмек болмаса ва чаралар гёрюлмесе, заводда бар кемчиликлер йылдан-йыл такрарлана туражагъына шеклик этмеге тюшмей.

Д. АЛКЪЫЛЫЧЕВ,
хас мухбирибиз.

Ишчини келпети

ШАПИНИ ЧАКЪЫРЫМЛАРЫ

Яшавну къыйынын сезмесе, тынчны хадирин билме къыйын деп айтыв бар. Шолай, яшавну гьар тюрлю четимликлерин енгме болагъан адам къайсы ишге гиришмеге де таваккаллыкъ этер, къайсы ишни уста кюйде кютме де кютер.

Биз оьзюню гьакъында айтма сюеген Шапи Атавов солтанянгыюртлу улан. Ол яшавну кёп четим ёлларындан оьтмеге бажаргъан. Шо ёллар ону чыныкъдырса тюгюл, бюдюретмеген.

Шапиге дёрт-беш йыллар болагъанда атасы ала-саладан хатабалагьдан гечинген. Бирдагъы яшгъа чархы авур анасы Зарзанат бириндан-бири гиччи дёрт сабийни башын тутуп тул къала. Ол яшларын языкъ этмесни гьайын эте туруп, колхоз, совхоз авлакъларда гече де, гюн де загьмат тёкген. Увакълап жыйып от да якъгъан, урпалап жыйып аш да этген...

Арадан йыллар оьте. Къурсагъы ашдан бир тойса, бир тоймайгъан яшлар оьселер, анагъа кёмекге етишелер.

Шапи де, ону иниси Арсланали де Совет Армияны сыдраларында оьзлени ватандашлыкъ борчларын намуслу кюйде кютюп къайтгъан сонг Къызылюртдагъы «Сельхозтехникагъа» ишге тюшелер. Шапи машин гьайдавчу, Арсланали буса слесарь болуп загьмат тёкме башлай. Шондан берли де хыйлы заман гетген. Гьали агъа-ини ишине бек тюшюнген, оьзгелеге де ишни сырларын уьйретмеге болагъан адамлар.

Гьалиден эки йыл алдын, оьзге ерлерде йимик, Шапи ишлейген «Сельхозтехниканы» ёлбашчылары да ижарагъа чыгъывну масъаласын гётере. Амма шо янгы къайдагъа гёчюп ишлемеге кёплер таваккаллыкъ этмей. Шо масъалагъа байлавлу оьтгерилген жыйында Шапи Атавов:

— Ёлдашлар, ижара деп айтагъан къайда пайдалы къайда. Неге тюгюл, шо къайдагъа гёре ишлейген адам оьзю оьзюне хожайын бола. Оьзюнг тапгъан малны оьзюнг жамын юрютесен, оьзюнг харжлайсан, гьасили, машин оьзюнгню ихтиярынгда, ону техника аманлыгъын да оьзюнг сакълайсан. Озокъда, гьар машинни гючюне гёре нормасы да токъташдырылар. Муна мен гьайдайгъан КамАЗ маркалы машин. Мен шо машинни ижарагъа аламан, — дей.

Шапини бу гьакъдагъы сёзлеринден сонг ону оюн булан «Сельхозтехниканы» оьзге шофёрлары да рази болалар.

— Биревлер машинге мен жавап беремен, хатабалагъгъа тюшмей машинни маршруту гёрсетилген ерге етишдирсем къутуламан деп, машинге юкленген продуктагъа оьзюн жавапсыз гьисап этип къутулма сюелер. Шо тюз тюгюл. Йыракъдагъы Омск, Краснодар, Москва, Ленинград, Волгоград ва оьзге шагьарларда яшайгъанлагъа биз машинлерибизни гёрсетмеге бармайбыз чы, продукталар алып барабыз. Шолай болгъан сонг машинлерибизге юкленген овощланы да, емишлени де таза кюйде, пуч этмейли етишдирмеге герекбиз. Муна мен гьар он — он беш километр ёл этген сонг, машинни артына чыгъып, ону ичиндеги продукталагъа тергев этемен, ящиклер сюрлюгюп сама къалмагъанмы экен деп ойлашаман. Оьзлер булан бирге ёлгъа чыкъгъан ёлдашларым: «Яхари, Шапи, сабур боламан дегенде, шунча да шулай сабур болма ярамас, къайтагъаныбызны да ойлама герек чи, — дей болалар.

— Сабур тюбю сари алтын дей, — деп жавап беремен олагъа. Ижарагъа чыгъып ишлей болгъан сонг, гьар ким оьзюню ишине шолай тетекейли кюйде янашмаса бажарылмай.

Шапи Атавов гьар айда оьзюню машинини . техника аманлыгъын да сакълап, оьз янындан машинге ягъарлыкъ та табып, бары да харжланы оьзю гьисаплагъан сонг, пачалыкъны маясына 1100 манат акъча тапшура.

— Къайсы къайда къолай? — деген соравума ол:

— Озокъда ижарагъа чыгъып ишлейген къайда къолай. Оьзюнг къазангъан затгъа оьзюнг хожайын болсанг къолай болмаймы, — деп жавап бере.

Шапини къуллугъуна харлылар кёп. Олар Шапини юк алып йыракъ чыкъгъан ёлундан къайтгъынча къарамагъа да разилер. Шо да негьакъ тюгюл. Оьзлени емишин, овощларын ва башгъа ашамлыкъ продукталарын уьлкени йыракъ районларына алып баргъанда, Шапи йимик гьайлы ва рагьмулу кюйде янашагъан шофёрлар кёп тюгюл экенни олар яхшы билелер.

— Бизден продукталаны алып баргъанда, къайтывда мен бизде къыт малланы юклеп гелмеге къаст этемен, — дей Шапи. Шолай этсем, магъа да пайдалы бола, къуллугъун кютеген адамлагъа да.

Шапи Атавов ижарагъа чыгъып ишлейген уьч йылны ичинде нечесе адамны къуллугъун кютгенни айтмагъа къыйын. Тек ол шоланы санавун артдырмакъны даим гьайында.

— Бу йыл гетген йылдан эсе бош токътавланы хыйлы кемитмеге хыял этемен, — дей Шапи. — Шо заман рейслер де кёп болажакъ, пачалыкъгъа берилеген гьакъ да, алапа да артажакъ.

Оьзю узакъ йылланы ичинде загьмат тёгеген идараны ёлбашчыларыны янындан Атавов аз къыйматланмагъан. Ону сураты Гьюрметлев доскадан таймай демеге ярай. Нече-гече гьюрметлев грамоталар берилген, акъча ва багьалы савгъатлар алгъан.

Шапини анасы Зарзанат загьматны сакъаты. Уллу болгъан ана бугюн уланына къарап сююне. Бугюнлерде йыракъ ёлгъа чыкъма онгарылагъан огъар яхшы ёл ёрай.

М. АСКЕРОВ.

Бела Гьажиева Магьачкъа... падагъы манюкюр набинетде ишлейгенли эки йыл тюгюл...

олар бизге эпсиз багьа токътай. Неге тюгюл, шо заводлагъа бизге бир-эки запчаст этебиз десе, хас ясандырывлар онгарма тюше. Он, юз минглер бизге де тарыкъ тюгюл. Гьали-гьалилерде, бек уьзюрю болуп, Буйнакскидеги «Тав Дагъыстан» деген консерво комбинатны устаханаларында бир эки запчастлар этмеге тюшдю. Оьзлени пачалыкъ багьасы кёп учуз буса да, шолар бизге 1 минг манатгъа токътады. Бизин заводда этебиз десек бизин темир чарлайгъан токарный станогубуз сама ёкъ, нечик этейик?! Резин прокладкалар етишмей бек инжинебиз.

— Она, къарагъыз гьали, — деп Иса сют гелеген быргъыгъа салынгъан кранны гёрсете, — прокладка ёкъгъа уллу чарадан тёгюлеген башы алынмагъан сютден толгъан 34 килолукъ темир бидонланы, цехни бир башындан биревю башына ташып, ъ башындагъы пудлагъа бирерлеп салып, чегип тайдыра эдилер. Мени бу гьалгъа тамаша болуп къарагъанымны маънасын англагъан сменаны мастери Иманали Магьамматов, башы алынмагъан сютден толгъан бидонну гётерип алып, ягъагъа багъып сала туруп:

— Шулай, ишчилер булан магъа да гьар гюн 60 — 70 бидонну пудлагъа гётерме, чегип, ондан да тюшюрме тюше, — деп къарсалай.

Ону къырыйындагъы ишчи къатын Кумсият Нурутдинова:

— Бу чу эргиши сама дюр. Ахшам болду десе, мени генглешдирме хыял этебиз. Амма, шагьар исполкомну гьайсызлыгъындан, шо иш де бажарылмай тура. Айтагъаным, шонда яшайгъан бир уьягьлюге квартир бермесе, онда къурулуш ишлер башламагъа бажарылмай, — деп, Иса эсгиленген, чёгюп турагъан гиччирек уьйню гёрсете.

Заводну директору Муслим Мухтарович айтагъан кюйде Кули ва Лаваша юртларда оьзлеге таби болагъан филиалланы янгы биналары ишленме башлагъан. Тек шо къурулушлагъа заманында акъча айырылмай. Муна 1990-нчы йылны биринчи кварталы тамамлангъан. Амма агропромбанк къурулуш ишлени узатмакъ учун бу йылгъа

— Гьар гюн эртен тез бизин тюкенни алдына жыйылгъан уллу болгъан адамлар, яшлар бугюн сама акъ-къатыкъ гелер хари деген зат булан умут булан къарайлар. Тек нетесен, уллу къушлукъ болгъанда, олар умут уьзюп къайтмагъа борчлу болалар, — деп, оьзге тюкенчилер айтгъан сёзлени такрарлай.

Завод къыш айларда гюнде 6 — 7 тонна сютню ишлете буса, яз айларда 14 — 15 тоннаны ишлете.

— Бугюн-тангала язлыкъ сезон башланажакъ. Гьазирлигигиз нечикдир? — деген соравума баш инженер Иса Изамутдинович:

— Бир нечик де тюгюл. Гьар йыл болагъан да йимик, гележек агропромдан, сан-

буса Буйнакскидеги сют заводда гьали де кёп иш этилмеге герек. Агропромну республика къурумларыны, Буйнакск шагьарны ёлбашчы къуллукъчуларыны янындан мекенли кёмек болмаса ва чаралар гёрюлмесе, заводда бар кемчиликлер йылдан-йыл такрарлана туражагъына шеклик этмеге тюшмей.

Д. АЛКЪЫЛЫЧЕВ,
хас мухбирибиз.

Гьалиден эки йыл алдын, оьзге ерлерде йимик, Шапи ишлейген «Сельхозтехника»ны» ёлбашчылары да ижарагъа чыгъывну масъаласын гётере. Амма шо янгы къайдагъа гёчюп ишлемеге кёплер тавакаллыкъ этмей. Шо масъалагъа байлавлу оьтгерилген жыйында Шапи Атавов:

— Ёлдашлар, ижара деп айтагъан къайда пайдалы къайда. Неге тюгюл, шо къайдагъа гёре ишлейген

да ойлама герек чи, — дей болалар.

— Сабур тюбю сари алтын дей, — деп жавап беремен олагъа. Ижарагъа чыгъып ишлей болгъан сонг, гьар ким оьзюню ишине шолай тетекейли кюйде янашмаса бажарылмай.

Шапи Атавов гьар айда оьзюню машинини техника аманлыгъын да сакълап, оьз янындан машинге ягъарлыкъ та табып, бары да харжланы

ёлбашчыларыны янындан Атавов аз къыйматланмагъан. Ону сураты Гьюрметлев доскадан таймай демеге ярай. Нече-нече гьюрметлев грамоталар берилген, акъча ва багьалы савгъатлар алгъан.

Шапини анасы Зарзанат загьматны сакъаты. Уллу болгъан ана бугюн уланына къарап сююне. Бугюндерей йыракъ ёлгъа чыкъма онгарылагъан огъар яхшы ёл ёрай.

М. АСКЕРОВ.

Бела Гьажиева Магьачкъала ладагъы манюкюр кабинетде ишлейгенли эки йыл тюгюл болмай буса да, ишине яхшы тюшюнген. Ону уьстюне къуллугъун битдирме гелегенлер Беланы ишинден бек рази къала.

СУРАТДА: Б. ГЬАЖИЕВА ишни уьстюнде.

Т. МАГЬАММАТОВ чыгъаргъан сурат.

Жамият инспекторлагъа аркъа таяп

Артдагъы йылларда бизин уьлкеде балыкъ байлыкъланы кемийгенлигини алдын алмакъ учун гёрюлеген чаралар бир къадар кёп болгъан.

Балыкъ байлыкъланы къоруп сакълавну органларына халкъ депутатларыны ерли Советлерини исполкомларындан, колхозлардан, совхозлардан, къурумлардан, кёмек болагъаны белгили.

Жамият инспекторлар оьзлер ишлейген еринден берилген ихтиярдан сонг белгилене. Чалышыву байлыкъланы къоруп сакълав органларыны тергевюню тюбюнде юрюле. Шону учун оланы тийишли билимлери болмаса бажарылмай. Сынав алышдырыв семинарлар олагъа шо якъдан яхшы кёмек эте.

Жамият инспекторлар оьзлени аслу саниятындан айрылмайлы иш гёре. Балыкъ байлыкъланы къоруп сакълавну жамият инспекторлары нечик ихтиярлардан пайдалана? Балыкъ тутув булан машгъул болагъан бригадалар, ватандашлар токъташдырылгъан низамны бузмасын учун тергевлеге къошула. Сув сакъланагъан ерлени тазалыгъын бузувлагъа къаршы ябушув юрюте. Тутувчуланы арасында таъсирли англатыв ишлер оьтгере. Неге тюгюл, къаршылашагъан четимликлени ёрукълашдырывда органлар оьзлени жамият кёмекчилеринден лайыкълы кёмекни къаравуллай.

Намусу булан иш гёреген жамият инспекторлар акъча булан савгъатлана. Шолай С. Кашаев, Е. Клюс, В. Кабанец Запкаспрыбвод управлениесини ягъындан иштагьландырылгъан.

Борчларына сувукъ-салкъын янашагъаны саялы жамият инспекторланы шагьатнамалары чыгъарылып алына ва олар ихтиярларындан магьрюм къала.

Гь. АКЪАЕВ,
Къызлар бойда балыкъланы къоруп сакълав инспекциясыны инспектору.

КЁП ЗАТГЪА ГЁЗЮНГНЮ АЧА

Бу макъаланы охугъанда мени лап да бек ойлашдыргъан, лап да бек сюондюрген зат — ону колхозну председатели Къалсын Акъгёзов язгъаны. Мен охуп, англап болагъанлы, къылыкъ гьакъда колхозну яда совхозну ёлбашчылары булай таъсирли макъала язгъанны гьалиге ерли я гёрмегенмен, я эшитмегенмен. Мен ойлашагъан кюйде, бу макъала — артдагъы вакътилерде «Ленин ёлу» газетни бетлеринде чыгъарылгъан инг таъсирли макъалалардан бириси. Шо саялы о юрекни айланып оьтмей, сени ойлашдыра, сени кёп затгъа гёзюнгню ача.

Макъаланы охугъанда, ёлдаш Къалсын Акъгёзов гётерген масъала да, автор яшавгъа итти гёз булан къарайгъанлыкъ да бир-бирине бек къыйыша. Мен бу ерде макъаланы авторуна байлавлу болуп: «Таза къылыкълы юрек, шолай ёлбашчы герек... Къалсын, къылыгъынг таза къалсын! Оьзгелер уьлгю алсын!» — демеге сюемен.

Ёлбашчыны къылыгъы, хасияты, къастлары, чалышыв ёлу, халкъны англаву, халкъгъа тынглаву — адамланы яшавунда гёрмекли ер тута. Гьакъыллы ёлбашчы — шишип олтуруп, буюрувчу болуп къалмай, халкъны тарбиялавчусу да, уьлгюлю ёлбашчысы да, гьюрметге лайыкълы ёлдашы да бола.

Къылыкъ инг башлап намус-ягь, адил-низам, эдепгьюрмет, саламатлыкъ булан байлавлу. Олар бир-бирин толумлашдырып, бир-биринден айрылмай юрюй. Мен бир-бир къылыкъ аврувланы эсгерме сюемен (магъа ювукъ, магъа таныш агьвалатлардан).

...Юрюп барагъан машинни алдына чанасы булан сыргъалап яш гелип къала. Тек машин бирден еринде токътап къалма болмай чы! Айрокъда къар барда. Яшны алгъы дёгерчикни тюбюне тюше. Уллу йилик сюеги сына. Шо машин булан, ёлдашына да гётертип, шо шофёр яшны тез больницагъа етишдире. Сонг барып, тез яшны атасын да, анасын да гелтире. Болгъан хатагъа оьзюню де бек къыйналгъанын билдире.

Булай гезиклерде биз де сабурлукъгъа, саламатлыкъгъа маслагьатчылар болабыз. Аслусу — шофёр билип этмеген чи шо хатаны. Ачувгъа оьчге этмеген чи! Шо заман яшны ата-анасы: «Гьай, бизге булай буюргъандыр! Буюргъан затдан къутулма боламы?!» — деп, оьзлеге оьзлер де маслагьат этип, токътай. Милицияны къуллукъчусуна да олар шофёрну жавапгъа тартма тарыкъ тюгюл деп буваралар.

„КЪЫЛЫГЪЫН ТАС ЭТГЕН КЪЫЛГЪА СЮРЮНЕР“

деген макъалагъа гёре

Беш гюн гете, он гюн гете, яш больницада. Къолайгъа къайтгъан. Тек нетесен, шо шофёр я яшны, я ата-анасыны гёзюне дагъы гёрюнмей. Ата-ана гьалеклене. «Уьяю йыгъылмагъыр, менден шулай хата болуп къалды дагъы!» — деп яшны гёрме бир-эки керен сама гелме ярамаймы эди шогъар?! Оьзюнден дагъы гёзлейген затыбыз ёкъ чу! Инсанлыгъы ёкъ жан болгъан экен ол чу!» — деп къазапланалар. Сонг олар, къой, ол тийишли такъсырын алып токътасын деген гьакъылгъа геле. Аста гьайдагъан буса, таптатмас эди! деген пикруну ташдыралар.

Мен мунда айтма сюеген зат, хатабалагьгъа тарыгъанланы, оьзлеге ала-саладан къайгъы къопгъанланы гёнгюн алмагъа бир-биревлерде къылыкъ етишмей къала.

Мен оьзюмню ишлейген йылларымда булай гьалны да кёп гёргенмен. Авруйгъан адамлар бек ажиз болуп врачдан кёмек излеп гелелер. Гьар кабинетни алдында дегенлей Уллу Ватан давну орт такъчыларыны врачгъа гезигине къарамайлы гирмеге ихтияры бар гьакъда язылгъан. Тек не хайыр, давну сакъаты врачны ягъына гирме сюйгенде, гьатта яш адамлар да огъар къаршы чыгъалар. «Яшымны къоюп гелгенмен де», — дей бириси. «Ишимни къоюп гелгенмен», — дей бирдагъысы. Тамаза, уялып, гирмей токътай. Врач эшик алдагъы шо лакъырны эшитип, тез чыгъып, яш адамлагъа айып эте. «Не билейик дагъы ол давну ортакъчысы экенни», деп айыпдан къутулма къарайлар. Оланы сакъатлыгъын яда орденлерин гёрмек парзмы? Къартлыгъы къажытгъан тамаза экенни гёрюп тура чы. Огъар гьюрмет этип, шунда беш минут артыкъ токътагъан булан бир зат да болмас, башгъа, оьлмесбиз демеге тюшмейми дагъы. Тюше, озокъда. Ватан давну сакъатларына ва ортакъчыларына тёшюне такъмакъ учун айры белги чыгъарма яхшы эди деп мен «Советская Россия» деген газетге де язгъан эдим. Газет шо таклифни ветеранланы Бютюнсоюз советине йиберип, ондан да, арив гёрюп жавап гелди.

Къылыкъ булан бары да зат байланма тюше. Мисал учун, гьали-гьалилерде врачгъа къаратма он алты йыллыкъ уланны алып гелдилер. Огъар эсден тайып, йыгъылып къалагъан аврув къабунгъан. Врач гёрсетген дарманланы ичиртип сав этме къарайгъанны орнуна, ону юз йылдан артыкъ яшагъан къатын айтагъанны этсе, сав бола деп эшитип, шолай къатынгъа алып баргъанлар. Шо къатын айтагъанны этип, къардашлары уланына къабур къазып, шонда ятдырып, ярты басдырып, бир нече сагьатлар къоюп чыгъаргъан. Уланны гьалы бирден-бир бузукълашгъан. Озокъда, къабур адамны сав этеген ер тюгюл чю. Шо къатын, балики, иришхат этип айтгъан болгъандыр. Шу да къылыкъгъа байлавлу масъала тюгюлмю дагъы? Дюр, озокъда.

Шу макъаланы язгъынча алда мен бир нече тамазалар булан лакъыр этдим. Олар да «Ленин ёлу» газет къылыкъ масъалаланы гётергенин бек арив гёре. Тамазалар юртдагъы оьзлени гьалек этеген айры-айры гьалланы гьакъында айтды. Бир-экилерин эсгерейим. Къарабудагъгентни янгыз Къонгуравулунда гетген йыл хыйлы гьайванлар оьлген. Ярып къарагъанда, оланы ичинден чюпрек гесеклер, сюеклер, мыхлар чыкъгъан. Гьайванлар шо затланы буса юрт ягъадагъы чубурув бойда ашагъанлар. Биревлер нас алагъожасын юрт Совет гёрсетген ерге тёкмейли, тувар юрюйген чубурувгъа ташлай. Шу да гёзге тюртюлеген къылыкъсызлыкъ! Юрт Совет де, санэпидстанция да шу наслыкъгъа, шу низамсызлыкъгъа неге тергев бермейгени белгисиз.

Къарабудагъгентдеги гьамамны айры-айры номерлери ёгъуна да тамазалар къарсалай. Алдын Бекенез татавулда уллулар да, яшлар да кирине эди. Гьали татавулгъа гирме тартынагъан болуп къалгъан. Неге десегиз, ичинде шиша гесеклер, темирлер ва олай башгъа не зат да бола.

Бирдагъы булай бир масъаланы гьакъында айтмай болмайман. Юрт учун, халкъ учун, зувап учун этилеген ишлер артдагъы вакътилерде унутулуп бара эди. Шогъар бакъгъан якъдагъы тергев гьали къолайлашгъан деп айтмагъа ярай. Орамланы ярашдырывгъа, булакълар тартывгъа, кёпюрлер ишлевге, юртлардагъы ярты бузулгъан, ал... гъан уьйлени ярашдырывгъа кёмек этивню жанландырмагъа тюше. Шону бек уллу маънасы бар.

Къалсын Акъгёзовну макъаласында бир хыйлы масъалалар гётерилген. Мен ойлашагъан кюйде, шо масъалагъа гёре «Ленин ёлу» газетни бетлеринде генгден ва теренден юрюлеген лакъырны узатмагъа герек. Халкъыбыз учун да, биз яшайгъан юртлар учун да, оьсюп гелеген яш наслуну гьар-бир якъдан тюзевлю кюйде тарбияламакъ учун да шайлы кёмеги тиежегине шеклик этмеймен.

И. ИСАЕВ,
ДАССР-ни ат къазангъан врачы ва культура къуллукъчусу.

Москвада къумукъ тилни уьйренелер

Артдагъы йылларда ана тиллени уьйренивню масъалалары гётерилип, бугюнлерде олар чечилип турагъан къуйге шат боласан. Айтайыкъ, яшлар бавларында, шагьарланы школаларында, профтехучилищелерде, Дагъыстан пединститутну бары да факультетлеринде ана тиллер уьйренилегенлик бизин теренден ойлашма ва бу масъаланы дагъы да тюзевлю къуйде чечме имканлыкъ бережек чараланы гёз алгъа тутма борчлу эте. Буса да гьали де чечилмей къалип турагъан хыйлы масъалалар бар: оьрде эсгерилген охув ажакълар учун не программалар, не охув китаплар, не методика ва оьзге тарыкъ герек алатлар ёкъ.

Шогъар, биринчилей, Дагъыстанны школаларыны илму-ахтарыв институту гюнагьлы. Мен муну айтагъаным себепсиз тюгюл. Хыйлы учителлер, ата-аналар бу ишде учителлени билимлерин камиллешдиреген институту айыплай. Биз школаланы институтундан абатланып, охув методика китаплар язмагъа ва чыгъармагъа болмайбыз. Бары да ихтиярлар деген лей ондагъыланы къолунда.

Гьали буса макъаланы башында айтылгъан масъалагъа гелейик. Бу йыл биз бир нече иш ёлдашлар булан биргe чакъырылып, Москвагъа бардыкъ. Бармагъыбызны себеби — онда гетген йыл ачылгъан, гьали тиллени уьйренеген эки йыллыкъ экспериментальный школагъа оьзюбюз болагъан охув ва методика кёмегибизни тийдирмек эди.

Школа Москвадагъы «Дагъыстан» деген культура центрны сиптечилиги булан, ону гьалиги директору, филология илмуланы кандидаты М. С. Азизов кёп къаст къылып ачылгъан. Директордан къайры, школада методист, дёрт учитель ва машинистка ишлей. Бу школа Москвадагъы 312 номерли орта школаны бинасында ерлешген. Мунда дарслар гьар къаттыгюн беш тилде юрюле. Школада алты-етти йыллыкъ яшлар булан бирге йигирма-йигирма беш йыллыкъ яшоьрюм де охуй.

Къумукъ группада 20 яш бар, шолардан 12-си дарслагъа даим юрюй. Мен лап да тамаша болгъан зат — олар барысы да тап-таза къумукъча сёйлей. Оланы кёбюсюн Москваны гьар-бир ериниден ата-аналары, уллу ата-анасы алып геле.

Школада дёрт предмет гечиле: ана тил язув ва охув; Дагъыстанны тарихи, культурасы; сурат этив; бийивлер. Къумукъ тил дарсланы Дагъыстан университетини биология факультетин битип чыкъгъан, буссагъат Москвада яшайгъан хасавюртлу Гьажиева Хадижат Исмайыловна юрюте. Хадижат Исмайыловна, специалист болмаса да, къумукъ тилни яхшы биле. Учительница, аз сынавуна да къарамайлы, дарсларын болгъан чакъы къужурлу оьтгерме чалыша, яшланы чагъын гёз алгъа тутуп ишлеме къаст эте. Озокъда, огъар гьалиге хыйлы затлар четим тие, тек Хадижат кант этмей, яшлар булан бирге оьзю де оьсе. Муну гьар дарсында олтуруп ата-аналар бола. Оланы алдында оьзюн гёзден тюшюрме ярамай.

Яшлар дарсларда къумукъча шиърулар, йырлар уьйрене, йырлай, охуй, яза, къумукъ ёмакълар булан таныш бола.

Бу учительница — тазза патриот. Буланы алапасы — 10 — 15 манат (озокъда, бу адамлар шо алапа саялы ишлемей), тек янгы йылдан тутуп ДАССР-ни халкъгъа билим берив министри гьар учителге 50 манат къошмагъа сёз берген.

Къумукъ тилден къайры, мунда авар, дарги, лак, тат тиллерде де дарслар юрюле. Озокъда, охув алатлар буланг'ъы иш къыйын. Биз оьзюбюз булан алып баргъан китапларыбыз булагъа азлыкъ эте. Тез араны ичинде бу школа учун программалар ва охув китаплар тарыкъ, ёгъесе, школаны бир йылдан япмагъа имканы. Шону гьакъында бизге, школаны ачмагъа хыйлы кёмек этген, Москва шагьарны Халкъгъа билим береген комитетини жаваплы къуллукъчусу Н. А. Бутарева айтды. Биз оьзюбюзню ягъыбыздан болагъан кёмекни этмеге сёз бердик. Шо сёзюбюзню тез заманны ичинде яшавгъа чыгъарма къастыбыз бар.

Школада болгъан пайдалы ёлугъувлардан къайры, биз «Дагъыстан» деген культура центрны бир генгешинде ортакъчылыкъ этдик. Шо гюн мунда центрны янгы программасы ва уставы къабул этилине эди. Центрны членлери — Москвада яшайгъан 35 мингге ювукъ дагъыстанлыланы вакиллери. Мунда тыш пачалыкълардан гелип охуйгъан студентлер-дагъыстанлылар да бар. Шонда магъа Сириядан гелген студент, къумукъ улан булан ёлукъмагъа имканлыкъ болду. Ол тилни яхшы билмей (атаанасы биле), шо себепден мунда гелип, мундагъы къумукълар булан ёлугъуп, оьз халкъына ювукъ болма сюе. Буссагъат бизде болуп турагъан бир-бир миллет аралыкъ ишлеге ол тамаша болду. Оьзлерде яшайгъан Дагъыстандан чыкъгъан тюрлю-тюрлю миллетлени дослугъу гьакъында хабарлады.

Шо генгешде Дагъыстандагъы миллет аралыкъланы гьалиги гьалы гьакъында мекенли билмейгенлер де чыгъып сёйледи. Къумукъ халкъ гьаракатыны айланасында лакъыр болду.

КПСС-ни ЦК-сыны миллет масъалалагъа къарайгъан бёлюгюню заведующийи Р. Абдулатипов да чыгъып сёйледи, амма ону сёйлевюндеги бир-бир затлар булан разилешме болмай эдик. Шо саялы ону арты булан мен чыгъып бир нече баянлыкълар бермеге борчлу болдум.

Буса да, центр юрютеген иш тарыкълы, ону гележеги бар. Дагъы затны айтмагъанда, мунда болагъан ёлугъувлар, таныш болувлар, ана тилинде сёйлевлер Москвадагъы дагъыстанлылар учун бек пайдалы. Савлай Совет Союзда биринчилей болуп къурулгъан ва биргине-бир милли тиллени уьйренеген школаны маънасын айтма да айтмай къоябыз. Москва шагьарны оьзюнде дагъыстан тиллер уьйренилегенине биз оьктем болма герекбиз.

А. САЙИТОВ.

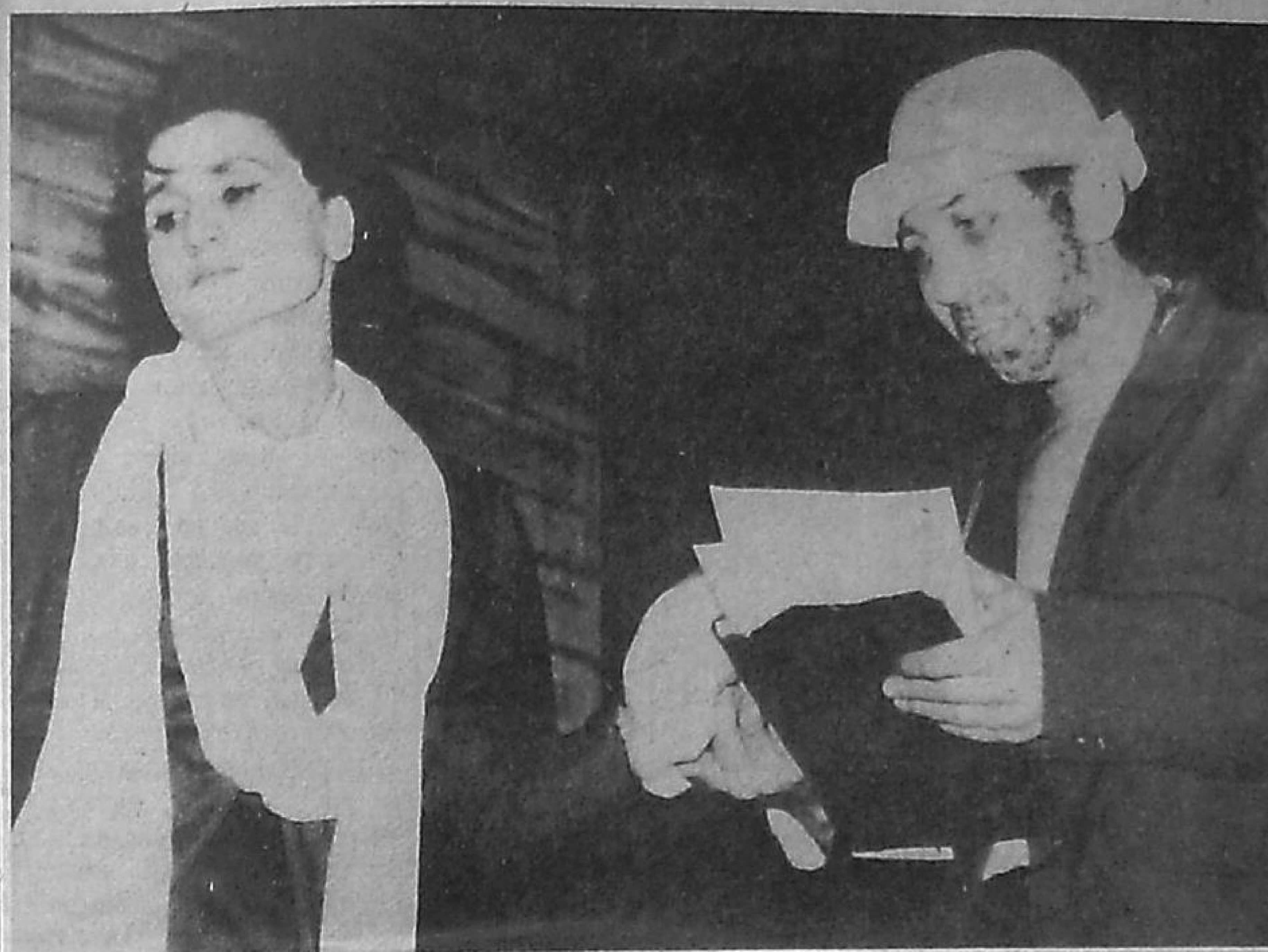

ЯНГЫ «ВЕСТНИК»

Гьали-гьалилерде печатдан «ДАССР-ни Министрлер Советини вестниги» чыгъарылды. Янгы издание республиканы Министрлер Советини Председатели А. М. Мирзабековну охувчулагъа этген чакъырыву булан ачыла. Шонда шулай айтыла: «Инамлыкъ, бирев-биревню англагъанлыкъ, озокъда, биз бири-бирибизни яхшы билегенликден, таныйгъанлыкъдан амалгъа геле. Шону учун халкъ пачалыкъ къуллукъчуланы чалышыву гьакъында бары да затны билмеге герек».

«ДАССР-ни Министрлер Советини вестниги» муна шо оьрдеги мураты гёз алгъа тута. Ону биринчи номеринде охувчуланы тергевюне къабул этилген агьамиятлы документлер бериле. Шоларда буссагъатгъы вакътиде сатыв-алывда ва потребкооперацияда халкъ учун къоллан гъан малланы чыгъарылывуну бугюнгю гьалы анализ этилине. Янгы къайдаланы танглайгъанда загьматчыланы есилик гьислерини тувулунувуна байлавлу оьтгерилген социология ахтарывланы гьасиллери, макъаланы къужурлу маълуматлары тергевге тарта.

«Къуллукъгъа белгилев» деген рубриканы тюбюнде республика органларыны башында токътагъан ёлдашланы къысгъаракъ биографиялары бережек.

«Вестник» эки айда бир керен чыгъарылажакъ. Ону «Союзпечатны» киосларындан алмагъа болажакъсыз.

Культура яшаву

ПАЙДАЛЫ ЛАКЪЫР БОЛДУ

Халкъ авуз яратывчулугъуну ва культура-ярыкъландырыв ишни республика илму-методика центры «Клуб идаралагъа янгы хозяйство механизмни шартларында ёлбашчылыкъ этив» деген темагъа гёре эки гюнлюк семинар оьтгерди. Шо семинарда район культура уьйлени директорлары ва клубларда иш юрютеген методистлер ортакъчылыкъ этдилер. Семинарланы вакътисинде айры-айры районлардан гелген культура къуллукъчулар бир-бири булан сынав алышдырды. Шондан къайры да, семинар оьтгерилеген гюнлени ичинде культура къуллукъчулар журналистлер булан ёлугъуп, столну айланасында буссагъатгъы республикабызны культура яшавуну гьакъында пайдалы лакъыр болду.

О. МАНСТМАН.

РАГЬМУНУ ТАРБИЯЛАЙ

Бугюнлерде А-П. Салаватовну атындагъы Къумукъ музыка-драма театры белгили татар драматург Туфан Миннуллинни «Янгыз къатын» деген пьесасына гёре Супият Мамаева къумукъ тилге таржума этген «Къайгъы мени къажытмас» деген спектаклин салды.

«Къайгъы мени къажытмас» деген спектакль адамланы рагьмулукъгъа, бирев-биревге бакъгъан якъдагъы тергевлюкге чакъыра. Бугюнгю къувунлу заманда гьар адам оьзюню намусун сакъламагъа, таза къылыкълы ламагъа, ёлдашына кёмекге болмагъа

Школа яшаву

Гертиликни ва рагьмулукъну ругьунда

Къызылюрт районну Гёктёбе (Шушановка) юртундагъы [illegible] школаны педагогика коллективи райондагъы школаланы арасында инг де яш коллективлерден бириси гьисаплана. Алда онда башлангъыч школа тюгюл ёкъ эди. Оьрдеги классларда охуйгъан яшлагъа эки-уьч чакъырым ёл юрюп, Стальскоеге бармагъа тюше эди. Гетген йыл мунда

юртну халкъы бир тавушдан дегенлей, мени кандидатураны якълап, юртда ачылгъан янгы школагъа директор болуп ишлемеге мени чакъырдылар. Тюзюн айтма герек, бир башлап къурулуш ишлени де ахырына ерли битмеген, тамамланмагъан, столлар, шанжаллар етишмейген, гьасили, янгы охув йылгъа бирдокъда гьазир тюгюл школагъа

айландырып, сетка тутуп бегете. Ичин сюрюп, терек салмагъа онгара.

— Гёресиз, — дей Жамав, сетка тутулуп бегетилген эркин авлакъны гёрсете туруп. — Бу йыл язбашда охувчу яшланы кёмеклиги булан школаны бавуна 200-ге ювукъ кюреге ва баъли тереклер орнатдыкъ. Тереклени къуллугъун да, класслагъа

Бугюн Гёктёбедеги толмагъан орта школада 177 яш охуй. Шо яшлагъа 17 учитель дарс бере. Школада ишлейген педагогланы чагъы орта гьисапда алгъанда 30 йылдан оьтмей.

Бу яш коллектив школаны янгыз материал-техника базасын беклешдиривге тергев берип къоймай. Шо аслу тергевню, аслу ишни

булан этген суратланы, тюрлю-тюрлю татли ашланы, китапланы ва башгъа малланы ярмаркасын оьтгерген. Шондан жыйылгъан 86 манат акъчаны охувчулар Парахатлыкъны фондуна йиберген. Шо иш школада къурулгъан интернационал дослукъну клубуну членлерини сиптечилиги булан этилген.

— Бизин школадагъы ин-

гъа барып, къыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы экскурсиягъа алып баргъандагъы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны янындан этилди.

— Нальчикге бармакъ учун совхозну директору Гь. Гьасангьюсейнов яшлагъа 1450 манат акъча гёрсетген эди, — дей школаны директору. — Озокъда, бизин школаны яшлары да анадаш совхозуна борчлу къалмады. Гетген йыл гюзде олар совхозну авлакъларындагъы гьабижай къайтарылгъан сонг

А. САЙИТОВ.

Халкъ авуз яратывчулугъуну ва культура-арыкъландырыв ишин республика илму-методика центры «Клуб идаралагъа янгы хозяйство механизмини шартларында ёлбашчылыкъ этив» деген темагъа гёре эки гюнлюк семинар оьтгерди. Шо семинарда район культура уьйлени директорлары ва клубларда иш юрютеген методистлер ортакъчылыкъ этдилер. Семинарланы вакътисинде айрыайры районлардан гелген культура къуллукъчулар бири-бири булан сынав алышдырды. Шондан къайры да, семинар оьтгерилеген гюнлени ичинде культура къуллукъчулар журналистлер булан ёлугъуп, столну айланасында республикабызны буссагьатгъы культура яшавуну гьакъында пайдалы лакъыр болду.

О. МАКСТМАН.

Школа яшаву

Гертиликни ва рагьмулукъну ругьунда

Къызылюрт районну Гёктёбе (Шушановка) юртундагъы толмагъан орта школаны педагогика коллективи райондагъы школаланы арасында инг де яш коллективлерден бириси гьисаплана. Алда онда башлапгъы школа тюгюл ёкъ эди. Оьрдеги классларда охуйгъан яшлагъа эки-уьч чакъырым ёл юрюп, Стальскоеге бармагъа тюше эди. Гетген йыл мунда 200 яшгъа ери булангъы янгы школа ишленди. Охув йылны башындан тутуп, гёктёбели яшлар оьзлени юртундагъы янгы ачылгъан школада охумагъа башладылар.

— Янгы охув йылны башында биз бир-бир четимликлеге ёлукъдукъ, — дей толмагъан орта школаны яш директору Жамав Жамавов. — Школаны бинасыны къурулуш ишлери толу кюйде тамамланып битмеген эди. Сонг да, класслар учун тарыкъ болагъан мебель: столлар, шанжаллар гелтирилмеген эди. Чинкде аслусу, школаны директору ким экени токъташдырылмагъан эди. Къызылюрт райОНО гёрсетген адамгъа юртлулар оьзлени инамсызлыгъын, разисизлигин, туврадан-тувра къаршылыгъын билдирди. Сонг юртну халкъы бир тавушдан дегенлей, мени кандидатурамны якълап, юртда ачылгъан янгы школагъа директор болуп ишлемеге мени чакъырдылар. Тюзюн айтма герек, бир башлап къурулуш ишлени де ахырына ерли битмеген, тамамланмагъан, столлар, шанжаллар етишмейген, гьасили, янгы охув йылгъа бирдокъда гьазир тюгюл школагъа директор болуп гелмеге таваккаллыкъ этип болмай турдум. Юртлулар мени якълажакъны, кёмек этежекни англагъан заманда рази болдум. Гертилей де, олар, сав юрт жыйылып дегенлей, эки-уьч гюнню ичинде школаны къурулуш ишлерин битдирди. Стол-шанжаллар гелтирди. Дарсланы буса, уьч-дёрт гюнге геч болуп, 4-нчю сентябрде башладыкъ.

Директор 1-нчи сентябрни алдында тувулунгъан гьалны гьакъында бугюн парахат кюйде хабарлай. Шо гюнлерде ол, юртлулары булан бирге-бир, бек белсенип, гечегюн дегенлей оьзюн аямай, чабып айланып, дарсланы башламагъа гьаракат этген. Ол гюн сайын школаны айланасын, абзарын онгара. Школагъа гёрсетилген ерни айландырып, сетка тутуп бегете. Ичин сюрюп, терек салмагъа онгара.

— Гёресиз, — дей Жамав, сетка тутулуп бегетилген эркин авлакъны гёрсете туруп. — Бу йыл язбашда охувчу яшланы кёмеклиги булан школаны бавуна 200-ге ювукъ кюреге ва бавли тереклер орнатдыкъ. Тереклени къуллугъун да, класслагъа пайлап, охувчу яшлагъа тапшургъанбыз. Терек араланы бош къоймас учун, тереклер оьсюп уллу болгъунча, харбуз ва башгъа бахчаемишлер чачмагъа сюебиз. Гелеген йыл буса чечек оьсдюрмек учун теплица къурмагъа хыялыбыз бар. Биз этеген ишлер, бир яныдан, охувчу яшланы загьматгъа бакъгъан якъда абур этивге уьйрете, бирдагъы якъдан буса, чечекден, тереклерден, харбуздан алынгъан акъчаны школаны материал-техника базасын беклешдирмеге пайдаландырма болажакъбыз. Бизин гьаракатыбызгъа Стальское юртдагъы У. Буйнакскийни атындагъы совхозну директору Гьажи Гьасангьюсейнов да яхшы кёмек этди. Бавну бегетмек учун тарыкъ болагъан таш багъаналаны табып берди.

Бугюн Гёктёбедеги толмагъан орта школада 177 яш охуй. Шо яшлагъа 17 учитель дарс бере. Школада ишлейген педагогланы чагъы орта гьисапда алгъанда 30 йылдан оьтмей.

Бу яш коллектив школаны янгыз материал-техника базасын беклешдиривге тергев берип къоймай. Шо аслу тергевню, аслу ишни яш наслуну охутувгъа ва тарбиялавгъа бакъдыргъан. Школаны охувчулары районну оьлчевюнде оьтгерилеген конкурсларда, фестивалларда, къаравларда актив кюйде ортакъчылыкъ этип, алдынлы ерлени алалар. Мисал учун, гьали-гьалилерде Совет Армияны ва Дав-Денгиз Флотну 72 йыллыгъына байлавлу болгъан конкурсда патриот темалагъа чебер кюйде шиърулар охуп, 9-нчу классны охувчусу Луиза Латипова биринчи ерни, 8-нчи ва 7-нчи классланы охувчу къызлары А. Абдуллаева ва А. Жанакъаева экинчи ерлени ала. Охувчуланы конкурсгъа рус тилден ва адабиятдан дарс береген учительница Зайнап Салагьова гьазирлеген.

Школаны охувчулары, антифашистни гюнюне байлавлу болуп, оьзлер оьз къоллары булан этген суратланы, тюрлю-тюрлю татли ашланы, китапланы ва башгъа малланы ярмаркасын оьтгерген. Шондан жыйылгъан 86 манат акъчаны охувчулар Парахатлыкъны фондуна йиберген. Шо иш школада къурулгъан интернационал дослукъну клубуну членлерини сиптечилиги булан этилген.

— Бизин школадагъы интернациональный дослукъну клубуну иши, гертилей де, макътавгъа лайыкълы. Шо клубгъа тыш уьлкелени тиллеринден дарс береген бажарывлу учительница Рабив Акаева ёлбашчылыкъ эте, — дей школаны директору Ж. Жамавов. — Оланы гьаракаты, сиптечилиги булан Афгъанистанда интернационал борчун кютюп гелген Изи Ибрагьимов, Уллу Ватан давну ортакъчысы, загьматны ветераны Абзайдин Зайналов булан къужурлу, охувчуланы тергевюн тартардай ёлугъуву болду.

Педагогика коллектив янгыз яшланы охувуна тергев бакъдырып къоймай, оланы ял алывуна да агьамият бере. Гьали-гьалилерде охувчуланы 38 яшдан бириккен бир бёлюгю уьч гюнлюк сапар булан Нальчик шагьаргъа барып, къыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы экскурсиягъа алып баргъандагъы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны янындан этилди.

— Нальчикге бармакъ учун совхозну директору Гь. Гьасангьюсейнов яшлагъа 1450 манат акъча гёрсетген эди, — дей школаны директору. — Озокъда, бизин школаны яшлары да анадаш совхозуна борчлу къалмады. Гетген йыл гюзде олар совхозну авлакъларындагъы гьабижай къайтарылгъан сонг тёгюлген, тюшген къартыкъланы жыйып, хозяйствогъа 30 тоннагъа ювукъ тириликни тапшурду.

Гёктёбедеги толмагъан орта школаны педагогика коллективи яш наслуну тарбиялавда ва охутувда гележекде янгы уьстюнлюклеге, яхшы муратлагъа, хыяллагъа етишмек учун бар пагьмусун, бар гючюн салып чалыша десек ялгъан болмас. Бизин Ватаныбызны гележегин гертиликни ва рагьмулукъну, дослукъну ва бирликни, адамлыкъны ва асил мердешлени ругьунда тарбияламакъ, оьсдюрмек инг башлап учительни сыйлы борчу экенни бу школаны педагогика коллективи яхшы англай.

Ж. ЗАКАВОВ,
хас мухбирибиз.

РАГЬМУНУ ТАРБИЯЛАЙ

Бугюнлерде А-П. Салаватовну атындагъы Къумукъ музыка-драма театры белгили татар драматург Туфан Миннуллинни «Янгыз къатын» деген пьесасына гёре Супиянат Мамаева къумукъ тилге таржума этген «Къайгъы мени къажытмас» деген спектаклин салды.

«Къайгъы мени къажытмас» деген спектакль адамланы рагьмулукъгъа, биревбиревге бакъгъан якъдагъы тергевлюкге чакъыра. Бугюнгю къувунлу заманда гьар адам оьзюню намусун сакъламагъа, таза къылыкълы болмагъа, ёлдашына кёмекге етишмеге, ону къыйынынтынчын англамагъа герек. Чинкдеси адам адам кюйнде къалмагъа тарыкъ.

Спектаклде ойнагъан белгили артистлер РСФСР-ни ат къазангъан артисткасы Гьайбат Къазимагьамматова, Адилбек Ихласов, ДАССР-ни ат къазангъан артисткасы Гь. Акъмурзаева, пагьмулу яш артистлер Барият ва Байсолтан Жумакъаевлер къаравчуланы эсинде узакъ заман къалар йимик келпетлени яратмагъа бажарды.

БИЗИН МУХБИРИБИЗ.

Суратларда: (оьрде) **Мадина** — артистка Барият Жумакъаева, **Мирзанур** — артист Байсолтан Жумакъаев; (тюпде) **Аният** РСФСР-ни ат къазангъан артисткасы Гь. Къазимагьамматова.

Спорт

ДАЗУЛАРЫ ГЕНГЛЕШЕ

СССР-ни ДОСААФ-ны ЦК-сыны сиптечилиги булан 1990-нчы йылда спортну техника ва дав-прикладной жураларындан ярышлар оьтгермеге гёз алгъа тутулгъан. Токъташдырылгъан плангъа гёре сувтюп спортдан (сувну тюбюнде атышывдан) август айда СССР-ни чемпионаты Избербашда, июлда буса Магьачкъалада РСФСР-ни халкъларыны X Спартакиадасыны парашют булан атылывдан зона ярышлары оьтгерилежек.

А. ЛЁГКИЙ,
Москва.

Редактор
С. Н. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

ТВ

ТАЛАТГЮН, 10 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.35 «Парусну тюбюндеги оьлюм». Телевизионный чебер фильм. 1-нчи серияcы. 9.40 «Къушлар кимлердир?» («Экран»), «Мав» деп ким айтды? («Союзмультфильм»): мульт. фильмлер. 10.05 Гьайванланы дюньясында. 11.05 «Шулай болгъан... болгъан...» 11.25 Яшлар учун (немец тилдеги дарс булан бирге). 12.25 Коллаж (Реклама. Информация. Билдирив). 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.45 Талаплы адамлар учун ярмакю. 17.00 «Сайлавлар — 90». 17.40 «Тамаша овощлар». Экологиягъа зарал болмайгъан кюйде овощлар оьсдюрювню масъалалары гьакъында. 18.00 «Дагъыстан» деген программа. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 «Яшоьрюмлени гьакъында 33 сорав» деген документли фильм. 19.50 «Елкенни тюбюндеги оьлюм». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи серияcы. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 Агьамиятлы баянлыкъ. 21.40 Футбол. СССР-ни чемпионаты. «Спартак» — «Динамо» (Москва). 1-нчи оюн. «Олимпийский» деген спорт комплексден берилиш. 22.30 Москвалы кинорежиссёр Дагъыстанны гьакъындагъы документли фильмлени автору Григорий Коковкин бизде къонакълыкъда. 23.30 Уллулар учунгъу мультфильм. 23.40 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 23.55 Яшоьрюмлер учун.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика.

ОХУТУВ ПРОГРАММА

8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Адабият. 9-нчу класс. Н. Гоголь. 9.05 Француз тил. Охутувну биринчи йылы. 10.05 Француз тил. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.40 Табиат дарс. 1-нчи класс. Язбашны къонакълары. 10.55 Эрудитлер учун. 12.00 «Барыгъызгъа да салам». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи серияcы. 13.05 Ритмикалы гимнастика. 13.35 Такрарлангъан телефильм. «Башлапгъы къуванчлар». 2-нчи бёлюгю. «Тамаша яз». 4-нчю серияcы. «Ленфильм». 14.45 Бадминтон. Европаны чемпионаты. В. И. Ленинни атындагъы Центральный стадиондан берилиш. 16.15 «Уфукъ». Киноальманах. 17.00 Гиччи концерт. 17.15 Документли фильм. Чилидеги сайлавлар алды ва оьзге масъалаланы гьакъында. 17.45 «Музыкалы каникуллар». 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясы. Перерывинде — «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» «Гюмелеклер къайдан чыкъгъан».

АРБАГЮН, 11 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.35 «Елкенни тюбюндеги оьлюм». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи серияcы. 9.40 «Чокону ва Бокону тамаша ишлери». Мультфильм. 1-нчи бёлюгю. (Болгария). 10.05 Футбол. СССР-ни чемпионаты. «Спартак» — «Динамо» (Москва). 2-нчи оюн. «Олимпийский». спорткомплексден берилиш. 10.55 Сапарчыланы клубу. 11.55 Халкъ яратывчулугъуну «Энемжая» деген VIII халкъара фестивалыны телевизионный программасы. «Афгъанистанны макъамлары». 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.30 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 15.45 Музыкалы хазна. Л. Бетховен. Онунчу симфония. 16.55 «Спортландияны уьлкеси». 1 номерли ДЮСШ-ден берилиш. 17.45 «Эки ёл къошулагъан ерде». 18.10 «Кагъыз ёлгъа чакъыра». «Сайлавланы тюз оьтмеген деп гьисап этмек». 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 «Ленинни асарларын охуйбуз». Политика васияты. 19.30 «Дагъыстан» деген программа. 19.45 Янгыртып къурув: масъалалар ва оланы чечив. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.45 «Молла Насрутдин». А-П. Салаватовну атындагъы Къумукъ музыкалы-драма театрыны спектакли. 23.45 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу 00.00 ВЛКСМ-ни XXI съездини гюнлюгю.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика.

ОХУТУВ ПРОГРАММА

8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Табиат дарс. 3-нчю класс. Орманлыкъны гьакъында 9.05 Немец тил. Охутувну биринчи йылы. 10.05 Немец тил. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.35 Умуми биология. 10-нчу класс. 11.05 «Экмек, уьй, есн». Илму-англатыв фильм. 12.05 Чехия филармонияны симфония оркестрини концерти. 13.05 Такрарланагъан телефильм. «Башлапгъы къуванчлар». 2-нчи бёлюгю. «Тамаша яз». 5-нчи серияcы. 14.10 Бадминтон. Европаны чемпионаты. В. И. Ленинни гьакъындагъы Центральный стадиондан берилиш. 16.55 Документли фильмни премьерасы. «Сувну тюбюнде излев». (Киев). 17.15 Поэзияны минутлары 17.30 Яшлар учун (Инглис тилдеги дарс булан бирге). 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.10 Юрист консультация. 19.30 Яшлыкъ биййи ва йырлай. 19.45 «Темиркъазыкъ Кавказ». Киножурнал. 19.55 Билдиривлер. 20.00 «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» Къоччакълар». 20.05 Коллаж. (Реклама. Информация. Билдирив). 20.15 Оренбургдан берилиш. 20.55 О. Сулейманов. «Адамгъа таби бол, топуракъ» деген поэма. 21.30 Ахшамгъы концерт. Кишинёвдан берилиш. 22.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясында.

РАДИО

ТАЛАТГЮН, 10 АПРЕЛЬ

7.15 Тангчолпан. Информация-публицистика программа. 17.10 — 18.00 Халкъланы дослугъу — адабиятланы дослугъу. (Дагъыстан авторланы шиърулары ва хабарлары).

АРБАГЮН, 11 АПРЕЛЬ

7.15 «Тангчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 Башлапгъы партия къурум КПСС-ни XXVIII съездине гьазирлик гёре. Берилиш. 17.35 — 18.00 «Биз Ватангъа макътав этебиз». Концерт.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
367007, Магьачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителини — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-76, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, кагъызлар ва информация бёлюгюне — 7-28-85, культура ва промышленность бёлюклерине — 7-22-01, издательствогъа — 7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным способом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (Комсомольский проспект, 61).